

Täysistunto

Keskiviikko 26.4.2017 klo 14.01—17.55

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 39/2017 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

15.08 **Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen iloinen saadessani esitellä eduskunnalle tänään ammatillisen koulutuksen reformin. Olemme valmistelleet esitystä lähes kaksi vuotta yhdessä koulutuksen asiantuntijoiden ja sidosryhmien kanssa. Valmisteluun on osallistunut eri vaiheissa yli 1 500 ihmistä, ja kiitän kaikkia panoksesta. Ammatillisen koulutuksen reformi uudistaa koko ammatillisen koulutuksen. Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö, rahoitus-, ohjaus- ja tutkintojärjestelmät uudistetaan. Ammatillisesta koulutuksesta luodaan uusi osaamisperusteinen ja yksilöllisiin opintopolkuihin perustuva kokonaisuus. Kyseessä on mittavin lainsäädäntöhanke opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla pariin vuosikymmeneen. Ehdotetut muutokset tulisivat voimaan ensi vuoden eli vuoden 2018 alusta.

Reformi turvaa työelämälle osaavien työntekijöiden saatavuuden ja vastaa työelämän nopeasti muuttuviin osaamistarpeisiin. Reformi mahdollistaa yksilöllisemmät opintopolut sekä nuorille että jo työelämässä oleville aikuisille. Reformin tavoitteena on turvata koulutustakuun toteutuminen ja vähentää koulutuksen keskeyttämistä, jotta aivan jokainen nuori pääsee toisen asteen jatko-opintoihin ja rakentamaan omaa tulevaisuuttaan. Reformi lisää merkittävästi koulutuksen joustavuutta ja karsii koulutuksen hallintoa ja byrokratiaa. Osaamisperusteisuus tulee osaksi kaikkea ammatillista koulutusta. Ammatillinen tutkinto suoritettaisiin jatkossa yhdellä näyttöön perustuvalla tavalla käytännön työtilanteissa. Opiskelijan aikaisemmin hankittu osaaminen otetaan huomioon osana opintoja ja koulutuksessa keskitytään puuttuvan osaamisen hankkimiseen. Tämä lyhentää koulutusaikoja erityisesti aikuisopiskelijoiden osalta, joilla on jo aiempaa työkokemusta ja mahdollisesti koulutusta.

Käytännönläheinen oppiminen on ammatillisen koulutuksen reformin ydintä. Työpaikoilla tapahtuvaa oppimista lisätään ja käyttöön otetaan uusi koulutussopimus tukemaan erityisesti nuorten koulutuspolkuja. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen päämuodot olisivat jatkossa oppisopimuskoulutus ja koulutussopimukseen perustuva koulutus. Oppisopimuskoulutuksen houkuttelevuutta koulutusmuotona vahvistetaan nostamalla sen rahoit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

tusasema samalle tasolle oppilaitosmuotoisen koulutuksen kanssa. Reformi mahdollistaa joustavat siirtymät myös koulutussopimuksen, oppisopimuksen ja oppilaitoksessa tapahtuvan opiskelun välillä.

Ammatillisen koulutuksen tutkintorakenne uudistuu niin ikään. Tutkintorakenteessa siirrytään laaja-alaisempiin tutkintoihin, ja tutkintojen määrä vähenee nykyisestä noin 350 tutkinnosta noin 160 tutkintoon. Opiskelijoille tarjotaan paremmat mahdollisuudet erikoistua opintojen aikana ja hankkia tarvitsemaansa osaamista. Tavoitteena on, että tutkintorakenteessa on jatkossa enemmän joustoa ja että se vastaisi paremmin työelämän muutoksiin.

Ammatillisen koulutuksen reformi on myöskin yksi merkittävimmistä hallituksen normienpurkuhankkeista. Siinä koulutuksen järjestäjät saavat rutkasti lisää vastuuta ja vapautta koulutuksen järjestämiseen. Aikaa vapautuu hallinnosta ja päällekkäisestä työstä opetuksen kehittämiseen. Ammatillisessa koulutuksessa siirrytään yhteen koulutuksen järjestämislupaan. Lisäksi koulutuksen järjestäjät voivat päättää jatkossa koulutustarjonnasta vapaammin siten, että koulutus palvelee alueen tarpeita mahdollisimman hyvin.

Ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen pääväylänä on jatkuva haku, jonka kautta koulutukseen voitaisiin joustavasti hakeutua ympäri vuoden. Vuosittain keväällä järjestettävä yhteishaku säilyisi perusopetuksen päättävän ikäluokan sekä muiden vailla perusasteen jälkeistä ammatillisesti suuntautunutta tutkintoa olevien väylänä hakeutua ammatilliseen koulutukseen. Tällä turvattaisiin osaltaan koulutustakuun toteutuminen.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä uudistetaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi yhdistämällä nykyiset erilliset rahoitusjärjestelmät. Rahoitusjärjestelmä muodostuisi neljästä rahoituselementistä eli perusrahoituksesta, suoritusrahoituksesta, vaikuttavuusrahoituksesta ja strategiarahoituksesta. Rahoituksen painopiste siirtyisi merkittävästi opiskelemaan käytetyn ajan laskemisen sijasta suoritettuihin tutkintoihin ja tutkinnon osiin sekä työllistymiseen tai jatko-opintoihin sijoittumiseen. Rahoitusjärjestelmän uudistamisen tavoitteena on vahvistaa koulutuksen läpäisyä, vähentää keskeyttämistä ja turvata jokaiselle opiskelijalle riittävä tuki opintojen suorittamiseen.

Hallitus osoitti eilen päättyneessä puoliväliriihessä merkittävät yli 400 miljoonan euron panostukset osaamiseen, koulutukseen ja tutkimukseen. Hallitus suuntaa 15 miljoonaa euroa ammatillisen koulutuksen reformin toteutukseen ja koulutuksen järjestäjien tukemiseen sekä yksilöllisten opintopolkujen rakentamiseen vuosina 2018 ja 2019. Hallitus varautuu lisäksi pääomittamaan 80 miljoonalla eurolla ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöä kehittävää osaamiskeskusta. Uudet menetelmät levitetään kaikkien järjestäjien hyödynnettäväksi. Isoja tulevaisuuspäätöksiä.

Arvoisa puhemies! Ammatillisen koulutuksen reformi on tehty vaikeassa taloudellisessa ympäristössä, mutta reformi on koulutuksen kentällä odotettu ja tarpeellinen. Se antaa koulutuksen järjestäjille välineet vastata tulevaisuuden osaamistarpeisiin ja suunnata resursseja aiempaa paremmin opetukseen ja alueen koulutustarpeiden toteuttamiseen. Ammatillisen koulutuksen reformi mahdollistaa yksilöllisten opintopolkujen suunnittelun ja opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamisen, mikä vähentää koulutuksen keskeyttämistä ja nuorten syrjäytymistä. Tiiviimpi yhteistyö työelämän kanssa puolestaan lisää koulutuksen vaikuttavuutta sekä vahvistaa opiskelijoiden työllistymistä. Lisäksi työelämä saa tarvitsemiaan ammattiosaajia, mikä vauhdittaa Suomen talouden kasvua. Olen tyytyväinen, että tänään suomalainen ammatillinen koulutus ottaa ison askeleen eteenpäin tämän esityksen myötä, ja toivon sille myötätuulta eduskuntakäsittelyssä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

15.14 **Jukka Gustafsson sd:** Arvoisa puhemies! Tämä ammatillisen koulutuksen reformiesitys on historiallisen laaja ja merkittävä. Suhtaudun ja suhtaudumme siihen vakavasti ja lähtökohtaisesti arvostavasti. Nämä tavoitteet reformille, joita opetusministeri äsken kertoi, ovat pääosin hyviä ja kannatettavia. Totta kai työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja opiskelun lisääminen on tärkeää ja arvokasta ja samaten tämä osaamisperusteisuusajattelu.

Sivistysvaliokunta on erittäin ison, tärkeän ja valtavan urakan edessä, kun nyt lähiviikkojen aikana perehdymme tähän 500 sivun mittaiseen hallituksen esitykseen. Olen aikoinaan, muutama kuukausi sitten, lukenut lävitse luonnoksen, joka oli lausunnolla. Nyt tätä esitystä, joka nyt on tullut, en ole niin tarkasti lukenut ja tulen tietysti käymään lävitse ne muutokset sitten, jotka tässä matkan varrella on tehty. Mutta noin yleisesti olen ymmärtänyt, että se on mennyt parempaan suuntaan.

Sanon muuten heti alkuun aika tärkeän tällaisen rakenteellisemmän huomion. Se on seikka, johon myöskin valtioneuvoston lainsäädännön arviointineuvosto omassa lausunnossaan puuttui esittämällä tietyn kriittisen huomion. Saman esitti myöskin Kuntaliitto. Arvaatteko, mikä se on? Se liittyy siihen, että olisimme toivoneet, että tässä yhteydessä olisi kuvattu koko toisen asteen koulutusjärjestelmä ja siihen tarvittavat muutokset. Siis nuorten koulutuksessa lukio- ja ammatillisen koulutuksen tulisi muodostaa perusopetuksen päättävälle saumaton jatkumo, ja mielestämme koulutusjärjestelmän rakennetta tulisi toisella asteella lähentää eikä eriyttää. Siis lukion ja ammatillisen koulutuksen yhteistyö on askel kohti modernia sivistys- ja ammattisivistysajattelua.

Tältä osin voidaan sanoa, että hallitusohjelmassa asetetun tavoitteen — nyt keskittyä pelkästään ammatilliseen koulutukseen — rinnalla olisi kyllä suonut, että oltaisiin tätä koko toista astetta käyty tarkemmin lävitse. Nyt kun tätä hallituksen esitystä on käynyt lävitse, siellä tietysti nostetaan tämä tärkeä esimerkiksi kaksoistutkinnon suorittaminen esille, siis ylioppilastutkinnon ja esimerkiksi metallin perustutkinnon suorittaminen, mutta olisi suonut ja toivonut, että se olisi ollut tämmöisessä rakenteellisemmässä käsittelyssä laajemmin ja enemmän. Uskon, että sivistysvaliokunta joutuu katsomaan, ja on tarpeellista, että se nyt katsoo, vähän tätä keskiastetta laajemminkin ja myöskin ottaa silmäteräkseen esimerkiksi tämän jatko-opintokelpoisuuden ja jatkon ammattikorkeakoulussa ja ylipäättänsä korkea-asteella.

Sitten varmaan jaamme kaikki nyt huolen siitä, kun on tehty näitä isoja säästöjä, että se ilmapiiri, mikä nyt on, ei ymmärrettävästi ole paras mahdollinen. Sen takia minusta nyt pitää varmistaa tämä koulutuksen laatu. Se on meille sosiaalidemokraateille nyt tässä jatkokäsittelyssä kaikkein tärkein — miten turvataan laatu, laadunvalvonta, sen seuranta, riittävä kontaktiopetus ja lähiopetus. Myöskin opettajuus muuttuu. Me tarvitsemme nyt riittävästi myöskin hyviä opettajia. He joutuvat paljon enemmän tekemään työtä ja toimintaa myöskin työpaikoilla. Meillä pitää olla riittävästi opettajia ja myöskin opettajan virkoja.

Ja sitten, hei, se yksi tärkein asia: Jo nyt käydyssä keskustelussa, kun tiedetään selvitykset ja tutkimukset, AMKEN mukaan nämä säästöt johtavat siihen, että noin 130 toimipistettä ollaan mahdollisesti sulkemassa. Mitä se vaikuttaa nuorten asemaan, potentiaaliseen syrjäytymiseen, kun matkat ja etäisyydet ovat kasvamassa? Nyt me joudumme kyllä tähän asiaan erittäin tarkasti valiokuntakäsittelyssä perehtymään, miten saadaan senkaltainen ohjausjärjestelmä, että me voimme edelleen puhua kansallisesta koulutuspolitiikasta, kun puhumme ammatillisesta koulutuksesta.

Oliko, arvoisa puhemies, nyt tämä 5 minuutin?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

Puhemies Maria Lohela: 10 minuuttia.

Niin, 10 minuuttia. [Hannu Hoskonen: Mutta ei ole pakko käyttää koko aikaa!] — Ei ole, mutta kun innostun, niin menetän ajantajun, [Naurua] ja sen takia on hienoa, että puhemies on ystävällinen ja kertoo, missä mennään. — Niin, siis olin puhumassa tästä alueellisesta tasa-arvosta ja en ehkä siitä nyt enempää.

Mutta vielä ehkä yksi tärkeä asia, joka myöskin pitää nyt ottaa vakavasti:

Pikkasen kärjistäen sanottuna elinkeinoelämä, yrittäjät, on jossain määrin yllättynyt siitä, että heille on tulossa erittäin merkittävä lisäkoulutusvelvoite, koulutustehtävä työpaikoilla. Muistaakseni siinä hallituksen esityksessäkin on laskettu sitä, että jos tavoitteena on lisätä työpaikalla tapahtuvaa oppimista 25 prosenttia, niin se tarkoittaa 8:aa miljoonaa työtuntia lisää työpaikalla. Meillä on nyt jo monilla paikoilla ongelmia saada nuorille riittävän laadukkaita työympäristöjä. Nyt tämän reformin myötä se tarve kasvaa merkittävästi.

Minun oma henkilökohtainen näkemykseni on se, että jos ja kun tämä reformi ilmeisesti nyt parannettuna menee sivistysvaliokunnasta eteenpäin, niin me joudumme kyllä vahvistamaan sitä näkemystä, että tätä työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja koulutusta voidaan kasvattaa ja lisätä vain siinä määrin kuin me kykenemme turvaamaan sen opetuksen laadun. Tämä on minusta tavallaan itsestään selvää, kun sen sanoo, mutta se laadunhallinta vain pitää nyt sitten osata kuljettaa tässä merkittävästi mukana. Me kaikki tiedämme sen julkisen keskustelun, mitä nyt on käyty siitä, kun isän ja äidin Pekka ja Ville ja Maija ja Kaisa ovat käytännössä kolmipäiväisessä työviikossa, ja minä lähdän siitä, että nyt kun tämä reformi tehdään, me nostamme kunnianhimon tasoa sillä tavalla, että nuoret ovat aidoisti kokopäiväisessä opiskelussa, ovat he sitten oppilaitoksessa tai työpaikalla. Että tästä minun mielestäni pitää nyt lähteä. — No niin. Palataan sitten debatissa.

15.23 Mika Niikko ps: Arvoisa rouva puhemies! Ammattikoulu-uudistus on nuorten kannalta hyvin tärkeä uudistus. Yli puolet suomalaisista nuorista suuntaa ammattikouluun tulevaisuuden osaajiksi.

Minä olen tämän uudistuksen yhteydessä tavoitellut ennen kaikkea sitä, että uudistus vähentää nuorten syrjäytymistä. Tällä hetkellä noin 15 prosenttia joka ikäluokasta jää vaille toisen asteen tutkintoa. Meillä on tällä hetkellä reilusti yli satatuhatta 20—29-vuotiaista nuorta ilman toisen asteen tutkintoa. Valtavat keskeytystilastot ammattikouluista osoittavat selvästi, että uudistusta tarvitaan. Nyt tämä lakiehdotus antaa työkalut näiden nuorten tavoittamiseen. Se on hyvä, mutta ei yksistään riitä. On äärimmäisen tärkeää, että opetuksen järjestäjät aktivoituvat käyttämään annettuja työkaluja. Lakien muotoilu ministeriössä ei yksinään muuta mitään, vaan ruohonjuuritaso ratkaisee.

Arvoisa puhemies! Monet ammattikoulun keskeyttäneet nuoret ovat niitä, joille luokkaopiskelu sopii huonosti. Uudistus siirtää kaiken opiskelun painopistettä käytännön kautta oppimiseen. Luokassa istuminen ei ratkaise, vaan osaaminen ratkaisee. Tämä parantaa tekemisen kautta oppivien nuorten pärjäämistä ammattikoulussa. Lisäksi tulee huomioida ne nuoret, joille oppilaitosmuotoinen opiskelu uhkaa joka tapauksessa olla liian suuri haaste. Näitä nuoria varten on kehitetty kolmannella sektorilla räätälöityjä ratkaisuja. Yksi niistä on Valo-valmennusmalli. Valo-valmennuksessa yksi järjestö ottaa vastuun nuoren elämän kokonaisuudesta. Ongelmat koulussa johtuvat usein aivan jostain muusta kuin oppilaitoksesta, esimerkiksi ihmissuhdekriisistä elämässä, päihteiden käytöstä tai asunnottomuudesta. Valo-mallissa nuori saa yhdeltä taholta tuen kaikille elämänalueille. Opintoja ei järjes-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

tetä koulussa vaan suoraan työpajalla tai työpaikassa, ja osaaminen osoitetaan näytöin oppilaitokseen. Tähän asti Valo-valmennuksen ja ammattikoulujen yhteistyö ei ole sujunut kaikilta osin ongelmattomasti. Oppilaitokset ovat muun muassa perineet korkeita maksuja osaamisnäyttöjen vastaanottamisesta.

Hallituksen esitys on nyt poistamassa maksut ja antamassa oppilaitoksille suuren vapauden hankkia tarpeenmukaisia palveluita kolmannen sektorin toimijoilta. Koulutuksen järjestäjät veloitetaan ehdotuksen 124 §:ssä yhteistyöhön kolmannen sektorin kanssa. Pykälän yksityiskohtaiset perustelut toteavat muun muassa: "Lisäksi yhteistyövelvoite ulottuisi nuorisotyötä tekeviin julkisiin tahoihin sekä nuorisotyötä tekeviin yksityisiin yhteisöihin ja säätiöihin. Nuorisotyön osalta velvoite voisi tarkoittaa tässä yhteydessä esimerkiksi sitä, että koulutuksen järjestäjät selvittäisivät yhteistyössä nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa mahdollisuudet tukea keskeyttämisvaarassa olevien opiskelijoiden opintojen etenemistä nuorisotyötä tekeviltä toimijoilta hankittavien palveluiden avulla."

On äärimmäisen tärkeää, että oppilaitokset ottavat näistä yhteistyömahdollisuuksista kaiken hyödyn irti. Yhteistyö johtaa parhaisiin tuloksiin, joista myös uusi rahoitusjärjestelmä palkitsee oppilaitokset vahvasti. Näkisinkin, että valiokunnan tulee vakavasti harkita vielä tämän yhteistyön tarkempaa kirjaamista lainsäädäntöön. Näin taattaisiin se, että keskeyttämisuhan alla olevien opiskelijoiden tilanteeseen todellisuudessa aina puututaan. Tällä hetkellä 42 §:n mukaan oppilaitoksen tehtävänä on ohjata opiskelija sopivamman palvelun piiriin, jos hän ilman hyväksyttävää syytä aikoo keskeyttää koulutuksen. Olen sillä kannalla, että tämä yksinään ei riitä. Meidän pitää ennen kaikkea panostaa keskeyttämisen ennaltaehkäisyyn. Velvoite neuvoa keskeyttäjää on tarpeen. Rinnalle tarvitaan kuitenkin oppilaitoksen velvoite selvittää tarkoituksenmukaisia tukipalveluita myös oppilaitoksen ulkopuolelta ennen kuin keskeytys tapahtuu ja tarpeen ja opiskelijan motivaation mukaan hankkia niitä opiskelijalle. Tällainen velvoite turvaisi sen, että yhteistyö nuorisotyön kanssa ei jää pelkäsi sanahelinäksi, vaan sen mahdollisuudet selvitetään systemaattisesti jokaisen keskeyttämisuhan alla olevan opiskelijan kohdalla. Lainsäätäjänä myös seuraamme varmasti uudistuksen vaikutuksia, muun muassa sitä, miten oppilaitosten yhteistyö niin järjestö- kuin yrityssektorinkin kanssa kehittyy.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluan vielä sen todeta, että puoliväliriihessähän sovittiin Ohjaamojen vahvistamisesta ja niiden laajentamisesta. Ne nuoret on saatava mukaan kiinni yhteiskuntaan. Nuorisotakuu-työryhmässä olemme jo keskustelleet pidemmälle tästä aiheesta. Odotankin kovasti sitä, että ministeri jatkaa kehitystä siihen suuntaan, että Ohjaamoista tulevaisuudessa siirrytään myös korjaamoihin, tullaan tekemään sellaisia kolmannen sektorin kanssa yhteistyössä olevia toimijoiden kenttiä, joissa kokonaisvaltaisesti otetaan kaikki nuorten tarpeet huomioon ja autetaan heitä opiskeluissa maaliin saakka sekä muutenkin elämässä selviytymään. — Kiitos.

15.30 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Hallitus on markkinoinut ammatillisen koulutuksen reformia suurimpana koulutuksellisena uudistuksena, mikä Suomessa on tehty vuosikymmeniin. Sitä se hyvin mahdollisesti onkin, koska kyse on äärimmäisen laajasta ja kattavasta lainsäädännöllisestä uudistuksesta.

Ammatillisen koulutuksen kehittäminen on ehdottomasti kannatettavaa, mutta vasemmistoliiton näkemys on edelleen, että hallitus on tehnyt peruuttamattoman virheen, kun se samanaikaisesti leikkaa koulutuksen järjestäjien rahoitusta merkittävästi. Leikkaukset ra-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

hoitukseen vaikeuttavat ammatillisen koulutuksen reformin hyvien tavoitteiden toteuttamista ja vaikuttavat valitettavasti koko reformin luonteeseen.

Vasemmistoliitto pitää äärimmäisen tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen laatua kehitetään ja että siihen kiinnitetään erityistä huomiota tässä uudistuksessa. Ammatillisen koulutuksen suosio on ollut kasvussa, mutta lähiopetustuntien määrän väheneminen on vaikuttanut negatiivisesti koulutuksen laatuun. Ilman riittävää määrää lähiopetusta opiskelijat eivät saa tarvittavia ammatillisia valmiuksia ja todellinen jatko-opintokelpoisuus vaarantuu. Ammatillisen puolen opiskelijat ovat nuoria siinä missä muutkin nuoret, ja heilläkin tulee olla oikeus laadukkaaseen opiskeluympäristöön, opiskeluyhteisöön sekä toimivaan opiskelijahuoltoon.

Ammatillisen koulutuksen kehittämistyössä on myös huomioitava työelämässä tapahtuvat muutokset. Työntekijöiltä vaaditaan tänä päivänä nopeampaa sopeutumista vaihteleviin työtilanteisiin ja -tehtäviin sekä valmiutta jatkuvasti päivittää omaa osaamistaan. Siksi on tärkeää, että ammatillinen koulutus antaa riittävät yleissivistävät sekä yleiset alakohdittaiset valmiudet. Tutkintorakenteen uudistaminen niin, että siirrytään laaja-alaisempiin tutkintoihin, tukee tätä tavoitetta, mutta samalla on myös huolehdittava siitä, että riittävä erikoistuminen turvataan. Englannin kielen osaaminen ja eri ohjelmistojen tuntemus ovat jo tänä päivänä tärkeitä valmistavassa teollisuudessa Suomessa. Tämä entuudestaan alleviivaa yleissivistävien opintojen merkitystä myös ammatillisella puolella. Tästäkin näkökulmasta on keskeistä huolehtia lähiopetuksen ja yleissivistävien opintojen riittävydestä.

Hallituksen yhtenä tavoitteena on myös työpaikoilla tapahtuvan oppimisen lisääminen. Sitä halutaan toteuttaa koulutussopimus-nimellä kulkevalla mallilla, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että työssäoppimisjaksojen määrää ja pituutta lisätään. Tähän liittyy useita ongelmia ja riskejä.

Ensinnäkin vastuuta nuorten koulutuksesta, nuorten ohjaamisesta ja myöskin nuorten oppimisen arvioinnista ei tule eikä voida ulkoistaa työnantajille. Kuten edellisessä puheenvuorossa tuotiin esille, on myös epäselvää, onko työnantajilla valmiuksia ja halukkuutta kantaa nykyistä suurempaa vastuuta nuorten ammatillisesta koulutuksesta, kun jo tällä hetkellä kentältä kuuluu viestejä siitä, ettei työssäoppimispaikkoja kaikille opiskelijoille löydy.

Koulutussopimusta olisi meidän näkemyksemme mukaan myös pitänyt rajata tarkemmin, jotta siitä ei synny tapaa käyttää nuoria ilmaistyövoimana tai tapaa säästösyistä ulkoistaa koulutusvastuuta. Myös työssäoppimisen laadusta on siis huolehdittava uudistuksessa. Vasemmistoliitossa olisimme mielellämme myös nähneet, että työpaikoilla tapahtuvaa oppimista kehitetään oppisopimuskoulutusta uudistamalla, esimerkiksi 2+1-mallin pohjalta, jota on pilotoitu minun tietääkseni varsin menestyksekkäästi monissa oppilaitoksissa eri puolilla Suomea.

Reformin yhteydessä tehdään myös iso muutos ammatillisen koulutuksen rahoitukseen. Perusrahoituksen osuus olisi jatkossa 50 prosenttia ja suoritusrahoituksen osuus 35 prosenttia. Suoritusrahoituksen määräytymisperusteena käytettäisiin suoritettuja tutkintoja sekä tutkinnon osia. Tähän sisältyy monien asiantuntijatahojen mukaan selvä riski siitä, että ammatillisille oppilaitoksille syntyy kannustin panostaa hyvin pärjääviin opiskelijoihin ja että opiskelijoiksi lähtökohtaisesti halutaan vain varmoja valmistujia. Perusrahoituksen osuutta olisi tästä syystä syytä kasvattaa, ja olisi myöskin syytä huolehtia uudistuksen yhteydessä siitä, että tämä muutos, mikä tehdään rahoitusjärjestelmään, ei johda siihen, että eniten tukea tarvitsevat opiskelijat jäävät ilman sitä. Riittävä perusrahoitus lisää rahoit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

tuksen ennakoitavuutta ja mahdollistaa ei tutkintoon johtavat koulutukset sekä riittävän ohjauksen ja lähiopetuksen määrän kaikille.

Arvoisa puhemies! Ammatillinen koulutus on tärkeä osa suomalaista koulutusjärjestelmää, ja se vaikuttaa suoraan niin työvoiman yleiseen osaamistasoon kuin nuorten opiskelijoiden hyvinvointiin ja arkeen. Hallituksen toteuttamat isot leikkaukset ammatillisen koulutuksen rahoitukseen vaikuttavat kielteisesti myös sisällölliseen reformiin. Eilisessä puoliväliriihessä päätetty 15 miljoonan lisärahoitus tämän ammatillisen koulutuksen reformin läpiviemiseen ei riitä millään paikkaamaan 190 miljoonan leikkauksia ammatillisen koulutuksen rahoitukseen.

Haluaisin itse asiassa myöskin kysyä ministeriltä, mitä eilen päätetty 80 miljoonan pääomitus käytännössä tarkoittaa ja miten huolehditaan siitä, että tätä rahaa ei käytetä nimenomaan seiniin vaan että hyöty voidaan ohjata myöskin koulutuksen laadun parantamiseen ja lähiopetuksen määrän kasvattamiseen.

Reformin tavoitteet opintopolkujen yksilöllistämisestä ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen lisäämisestä kuulostavat sinänsä hyviltä tavoitteilta, mutta niukkenevien resurssien tilanteessa molemmista uhkaa tulla säästökeinoja, jotka entuudestaan vähentävät ammatillisella puolella opiskelevien lähiopetusta ja laadukasta, ohjattua koulutusta sekä pedagogista tukea.

Puhemies Maria Lohela: Edustaja Multala. [Eduskunnasta: Eikö ole debattia?] — Voimme seuraavan puheenvuoron jälkeen käydä debatin. Olen vähän odottanut, indikoiko joku siihen halua. [Naurua — Välihuutoja] — Haluatte? Tämän puheenvuoron jälkeen. — Olkaa hyvä, edustaja Multala.

15.38 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Pyrin nyt tässä omassa puheenvuorossani jo vähän reagoimaan näihin esille tulleisiin asioihin.

On hienoa, että olemme tällä viikolla vihdoinkin saaneet kauan odotetun hallituksen esityksen ammatillisen koulutuksen reformista tänne eduskuntaan. Esitys on tärkeä rakenteellinen uudistus, jota on valmisteltu tiiviissä yhteistyössä ammatillisen koulutuksen kentän kanssa. Nyt käsittelyssä olevassa esityksessä on paljon hyviä elementtejä, kuten osaamisperusteisuus, henkilökohtaistaminen, työelämässä oppiminen, vaikuttavampi rahoitusjärjestelmä ja selkeämpi toimintaa ohjaava lainsäädäntö.

Ammatillisen koulutuksen uudistamisen tavoitteena on vastata koulutuksen läpäisyn haasteisiin sekä tulevaisuuden työelämän osaamistarpeisiin. Uudistuksen keskiössä on opiskelija, jonka ehdoilla esitystä on määrätietoisesti valmisteltu. Siirtyminen yhden lain piiriin parantaa vapautta ja joustavuutta vastata erilaisiin osaamistarpeisiin. Kun koulutukseen pääsee tulevaisuudessa joustavasti ympäri vuoden, täydentävien opintojen suorittaminen tai alan vaihtaminen helpottuu merkittävästi. Henkilökohtaistamisella eli henkilökohtaisella opintosuunnitelmalla jokaiselle opiskelijalle suunnitellaan oma opintopolkunsaa, jossa on mukana myös ohjaus- ja tukitoimet.

Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän uudistamisella tähdätään entistä laajalaisemman osaamisen hankkimiseen. Tutkintojen määrä tippuu 351:stä 164:ään, ja jatkossa opiskelijat erikoistuvat tutkintojen sisällä. Tutkintorakenteen uudistus lisää opiskelijoiden valinnanvapautta opintojen suunnittelussa. Peruskoulunsa päättävät ilman tutkintoa olevat opiskelijat jatkossakin pääosin koko tutkinnon, mutta muuten uusiin osaamistarpeisiin vastataan täydentämällä aiemmin opittua yhä enemmän tutkinnon osilla. Jatkossa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

ammattillisessa koulutuksessa on näin mahdollista luoda entistä yksilöllisempiä opintopolkuja.

Arvoisa puhemies! Ammatillisen koulutuksen reformilla lisätään työpaikalla tapahtuvaa oppimista. Tämä vahvistaa opiskelijoiden ammattiosaamisen kehittymistä. Työpaikoilla tapahtuva oppiminen ei siirrä koulutuksen järjestäjän vastuuta opiskelijoista työpaikoille. Opiskelijoiden ohjaamista vahvistetaan yhteistyön kehittämällä opettajien ja työpaikkaohjaajien välillä. Uusi koulutus sopimusmalli tarjoaa myös erinomaisen välineen työpaikoilla tapahtuvan oppimisen lisäämiseksi. Koulutus sopimuksella korvattaisiin nykyisen mallinen työssäoppiminen. Esimerkiksi edustaja Gustafssonin esittämiin huoliin on pitkälti vastattu lausuntokierroksen jälkeen ja muutettu lakia.

Käytännössä koulutus sopimuksesta sovitaan aina tutkinnon osa kerrallaan ja työpaikalla tulee oppia henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa sovittuja asioita, mikä tarkoittaa siis sitä, että ne työtehtävät sovitaan niin, että niiden avulla voidaan saavuttaa juuri ne tavoitteiksi asetetut osaamiset. Lisäksi opiskelija saa työpaikalla ohjausta ja tukea sekä työpaikkaohjaajilta että koulutuksen järjestäjän nimeämältä vastuulliselta ohjaajalta. Kaikille osaamisen arvioijille on myös määritelty osaamisvaatimukset laissa. Lisäksi koulutuksen järjestäjillä on velvoite perehdyttää työelämän arvioijat osaamisen arviointiin.

Toinen esitetty huoli oli jatko-opintovalmiuden tai -kelpoisuuden säilyminen. Kaikki ammatilliset tutkinnot tuottavat myös jatkossa yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Myös mahdollisuudet suorittaa lukio-opintoja säilyvät, samoin oikeus osallistua ylioppilastutkintoon. Jatko-opintovalmiuksia vahvistetaan ammatillisen koulutuksen aikana monin eri tavoin. Ammatillisiin perustutkintoihin sisältyy kaikille opiskelijoille pakollisia yhteisiä tutkinnon osia, joissa vahvistetaan muun muassa äidinkielen, toisen kotimaisen kielen, vieraiden kielten ja matematiikan osaamista. Näin voidaan sanoa, että myös yleissivistävyys vahvistuu. Lisäksi yhteisiä tutkinnon osia, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia parantavia opintoja voisi sisällyttää ammatilliseen perustutkintoon valinnaisina tutkinnon osina. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnon opiskelijat voivat suorittaa yhteisiä tutkinnon osia erillisinä tutkinnon osina tarvittaessa.

Arvoisa puhemies! Rahoitusjärjestelmän uudistaminen tähtää vaikuttavuuden vahvistamiseen. Puolet rahoituksesta tulisi jatkossa opiskelijamäärien mukaan. Tämän lisäksi rahoituksesta 35 prosenttia tulisi tutkinnoista ja niiden osista maksettavasta suoritusrahoituksesta. Loppu 15 prosenttia olisi niin sanottua vaikuttavuusrahoitusta, johon vaikuttaa esimerkiksi opiskelijoiden antama palaute sekä opiskelijoiden työllistyminen. Esitetty rahoitusjärjestelmä kannustaa koulutuksen järjestäjiä pitämään huolta jokaisesta opiskelijasta sekä auttaa opintojen etenemisessä. Lisäksi ammatillisille oppilaitoksille tulee tätä kautta kannusteet tarjota koulutusta aloilla, joilla on työvoiman tarvetta. Nykyinen rahoitusjärjestelmä ei tätä erinomaista tavoitetta edistä. Siksikin uudistus on erittäin tervetullut.

Lisäksi vielä kommenttina siihen huoleen, että tehdyt leikkaukset täysin vesittäisivät tehdyt uudistukset rahoitusjärjestelmiin tai että ei olisi riittävän laajoja opintoja tarjolla tulevaisuudessa: Tähänkin huoleen helpotusta tuo se, että rahoitusuudistus toteutetaan vaiheittain. Seuraavina vuosina 2018—2019 perusrahoituksen osuus on 95 prosenttia ja seuraavina kahtena vuonna 70 ja 60 prosenttia. Vaiheittainen siirtyminen antaa järjestäjille aikaa sopeuttaa nykyistä järjestelmää enemmän tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta painottaamaan uuteen rahoitusjärjestelmään.

Arvoisa puhemies! Tämä on pitkään toivottu uudistus ammatillisen koulutuksen kentällä. On korkea aika päivittää vanhoja rakenteita ja toimintatapoja vastaamaan nykypäivän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

haasteisiin. Hienoa, että pääsemme vihdoin keskustelemaan täällä salissa tästä tärkeästä uudistuksesta, ja tämä uudistus olisi tietenkin ollut hienoa tehdä jo aiemmin, mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan.

Puhemies Maria Lohela: Nyt kaikki halukkaat voivat käyttää vastauspuheenvuoron, ja pyydän ilmoittautumaan.

15.45 Tuomo Puumala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aika hyvä prosessi tässä on todella takana. Pari vuotta sitten hallitusneuvotteluissa niitattiin peruspilarit uudistukselle kiinni ja sitten sen jälkeen uudistusta on tehty yhdessä kentän kanssa. Uskon, että osittain sen seurauksena kentällä nyt ollaan reformin takana ja sitä jopa odotetaan. Tästä työstä, mitä nyt ministeriössä on tehty, ansaitsevat myös virkamiehet ison kiitoksen, sielä on paiskittu hurjasti hommia ylijohtaja Tammilehdon johdolla.

Jos nostaa muutaman keskeisen asian: Kyllä tämä henkilökohtaistaminen pitää sisällensä nyt aika paljon. Tästä osittain odotan vastauksia myös tuohon lähiopetuksen huoleen. Nyt kun jokaisen opintopolku henkilökohtaisesti suunnitellaan, niin sehän tarkoittaa sitä, että toisen kohdalla ollaan enemmän perinteisessä oppilaitosmuotoisessa työskentelyssä, kun taas toinen voi olla nykyistä enemmän työpaikalla. Rahoitusjärjestelmät uudistetaan, tulee kannusteet koulutuksen keston tiivistämiseen, raja-aidat purkautuvat, byrokratiaa puretaan. Erittäin isosta uudistuksesta on siis kysymys.

15.46 Mikaela Nylander r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on samat huolet kuin aikaisemminkin tässä reformissa. Olemme tietysti hyvin kiitollisia siitä, että reformi on nyt vihdoin ja viimein täällä, ja ymmärrämme, että se ei ole ministerin syytä, että se ei ole tullut aikaisemmin.

Mutta huolenaihe on laatu — miten pystytään turvaamaan laatu näissä muuttuvissa olosuhteissa? Laatua on meille se, että on lähiopetus niille, jotka sitä tarvitsevat, ei kaikille. Se on tässä reformissa mielestäni hyvä: jos ei tarvita, niin ei sitten annetakaan.

Sitten alueellinen saavutettavuus: miten pystytään turvaamaan tämä, kun leikataan näin rajusti?

Sitten erityisryhmien kohtelu: miten käy erityisryhmien tässä uudistuksessa?

Sitten minä todellakin toivon, että valiokunnalle jää riittävästi aikaa käsitellä tätä laajaa pakettia nyt, kun tämä tuli niin myöhään eduskuntaan. Tämä on valtava reformi, ja on ensimmäinen kerta nyt, kun oppositiolla on todellakin mahdollisuus paneutua siihen ja kuulla [Puhemies koputtaa] asiantuntijoita. Siksi toivon, että aikaa jää meille riittävästi.

15.47 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä reformissa on paljon hyviä asioita, mutta erityisesti oppimisen siirtymisessä työpaikoille on paljon huolenaiheita: Tuleeko näitä työssäoppimisen paikkoja olemaan tarpeeksi, ja minkä laatuista se oppiminen siellä työpaikoilla tulee olemaan? On pelkona, että se voi olla joskus pelkkää hyllyjen täyttämistä tai kahvinkeittoa. Annetaanko siellä työpaikoilla tarpeeksi ohjausta? Ja miten toisaalta oppilaitosten säästöillä niukennetut resurssit riittävät opettajien tekemään työpaikkaohjaukseen — tästä ollaan oltu huolissaan. Myös erityisen tuen oppilaiden tilanne huolestuttaa — haluavatko työnantajat tarjota työssäoppimisen paikkoja myös heille, koska he tarvitsevat tietenkin enemmän ohjausta kuin muut?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

Arvoisa puhemies! Monet ammatillisen tutkinnon suorittaneet haluavat jatkaa myöhemmin ammattikorkeakoulussa, ja tämä on tietenkin erinomaisen hyvä asia. Mutta jo nyt on todettu, ettei matikan, äidinkielen tai kielten taso ole aina riittävä, ja nämä lisäkurssit aiheuttavat turhia kustannuksia, ne ovat aina pois jostakin muusta. Huolena onkin, onko ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden teoreettisen osaamisen taso riittävän korkea uudistuksen jälkeen vai jäävätkö ammattikoululaiset uudistuksen jälkeen heitteille.

15.49 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ammatillinen koulutus tarvitsee tämän uudistuksen. Yksi sen helmistä on henkilökohtainen opintopolku. Osaamisen hyväksilukeminen koulutuksessa ja osaamisen todentaminen käytännön työssä on hieno mahdollisuus vakuuttaa omista taidoistaan.

Yritysten ja koulujen yhteistyön vahvistaminen on keskeinen käytännön haaste, mikä vaikuttaa suuren uudistuksen onnistumiseen. Oppilaitoksille on tarjottava riittävät resurssit, ja yrityksiä on kannustettava lähtemään mukaan yhteistyöhön. Näin ollen kysynkin ministeriltä: miten oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä aiotaan edistää?

15.49 Kari Uotila vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän esittelevän ministerin pitää tietysti kehua esitystä, ja tervetullut tämä uudistus sinällään on, mutta kyllähän tämä kehu määrä oli aika lailla muuta kuin mitä esimerkiksi OAJ ja ammattiopiskelijoita edustava järjestö ovat tästä aiemmin arvioineet. Ehkä se on loppumetreillä sitten myöskin heidän näkövinkkelistään parantunut.

Mutta täytyy sanoa, että eniten kyllä kannan huolta siitä, tuleeko jatko-opiskeluelpöisyys ja mikä on yleissivistävän opetuksen rooli, lähiopetuksen rooli. Ministerikin korosti sitä, että työpaikat saavat osaavaa työvoimaa. Se on ihan hyvä tavoite, mutta kyllä tämä lähiopetus, kontaktiopetus, yleissivistävä osuus, kielten opetus ja muu on se, joka tarjoaa sitten niitä valmiuksia yhteiskunnassa ja niitä vaihtoehtoja jatkossa — ei pelkästään se, että nopeasti ja itsetietoisesti pyritään vain tuutista tuottamaan työpaikoille ja työmarkkinoille työntekijöitä. Pitää tehdä laaja-alaisesti yhteiskuntakelpoisia ja -kykyisiä kansalaisia samalla.

15.51 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on todettava, että sosiaalidemokraatit kannattavat ammatillisen koulutuksen uudistamista. Mutta se, mitä me emme kannata, on se, että ammatillisen koulutuksen aloituspaikoista annettiin aidosti hallitukselta lupa leikata. Se on minusta edesvastuutonta aikana, jolloin meidän pitäisi lähteä siitä, että toisen asteen koulutus tulisi pakolliseksi nuorille ja se olisi maksutonta. Nyt me menemme siihen suuntaan, että rakenteellisena uudistuksena tätä uudistusta on hyvin vaikea pitää.

Nyt myöskin toinen hyvin järkyttävä seikka on ollut se, että kun lainsäädännön niin sanottu rahoitusjärjestelmäpuoli on valmistunut, niin tämä säästölaki saa aika karmeat kasvot. Tosiasiassa ammatillisen koulutuksen uudistamisesta on tullut säästölaki, joka tarkoittaa sitä, että syrjäytymisen ehkäisyyn ja perinteiseen kouluttamattomuuteen ei tässä tullaan puuttumaan, ei rahoitusjärjestelmässä, ja siitä minä olen erityisen pahoillani.

Lopuksi minä totean, että aiotteko te, ministeri, toimittaa nyt sen laskelman, jossa on kerrottu, miten Suomessa aloituspaikat tulevat jakautumaan jatkossa, kuinka moni aloituspaikka loppui tämän uudistuksen myötä ja millä paikkakunnilla se loppui. Tätä uudistusta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

on siis tästä näkökulmasta [Puhemies koputtaa] sivistysjaostossa selvitetty, ja niitä laskelmia ei vielääkään ole.

15.52 **Olavi Ala-Nissilä kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ammatillinen koulutushan tähtää ammattiin. Silloin osaamisperusteisuus, puuttuvan osaamisen korvaaminen ja käytännönläheisyys ovat tärkeitä asioita. Tällä hetkellä jo monet yritykset kouluttavat suoraan: jos katson vaikka omaa maakuntaani, autotehdas, telakka ja niin edelleen kouluttavat itse, kun eivät saa enää suoraan koulutuksen kautta työvoimaa. Sen takia on hyvä, että uudistus menee tähän suuntaan ja yritysyhteistyö lisääntyvään suuntaan. Myöskin tervehdin ilolla aina tätä normien purkua, jota tässä nyt tapahtuu. Se on tärkeä asia.

Edustaja Gustafsson viittasi opettajiin. Itsekin entisenä ammatillisena opettajana — siitä on vähän aikaa kylläkin — näen tämän näkökohdan kyllä hyvin tärkeänä. Myöskin tämä saavutettavuus, että seutukaupungeissa säilyy ammatillisen opetuksen saatavuus riittävä, on tietenkin tärkeä asia, [Puhemies koputtaa] ja ministeri tätä kommentoi.

15.53 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin tässä on edellä tullut esille, tässä reformissa on paljon hyvää, mutta kyllä tähän sisältyy todella paljon myös huolia, eikä se vähäisin huoli toki ole se, miten tämä rahoitus aidosti järjestetään, kun nyt on valtavat leikkaukset tehty ja se, mitä annettiin takaisin, on kuitenkin hyvin pientä.

Me tiedämme, että nuorista yhä useammat joutuvat varmasti opiskelemaan monta ammattia ja vaihtamaan työpaikkaa, ja sen takia olisi äärimmäisen tärkeää, että tästä ammatillisesta koulutuksesta saa vahvat perustaidot. Sen takia se, että se siirretään pääosin yrityksiin, aiheuttaa kyllä sen huolen — riippuen yrityksestä — miten hyvät taidot sieltä voidaan antaa ja ovatko sitten ne vahvat taidot semmoiset, että jos siirtyy toisen tyyppiseen, saman alankin firmaan, niin on se riittävä osaaminen. Tähän täytyy kiinnittää huomiota.

Totta kai koulutusvastuun tulee säilyä kouluilla, ja aloituspaikkojen määriä ei voida kyllä enää leikata ja alueellinen saatavuus on varmistettava.

15.54 **Jani Mäkelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kyllä täytyy hie- man ihmetellä näitä puheita, että pitäisi huolestua siitä, että yritykset osallistuvat kouluttamiseen, kun kuitenkin me tiedämme, että meidän koulutusjärjestelmämme suurimpia kipupisteitä on koulutuksen ja työelämän kohtaanto-ongelma eli se, että meillä yliopisto tuottaa työttömiä tohtoreita ja ammattikoulujärjestelmä on sirpaloitunut ja etäänäntynyt pois työelämästä ja sieltä vastavalmistuneet ovat hyvin kaukana valmiista työntekijästä. Hyvänä esimerkkinä: Uudenkaupungin autotehdas rekrytoi koulutukseen työvoimaa, jolla on vaatimuksena hyvä kunto ja halu oppia. Me väitämme, että tässä maassa on paras koulutusjärjestelmä maailmassa, mutta silti ammattikoulu ei tuota sellaisia osaajia, jotka osaisivat koota Mersuja, vaan yritys joutuu kouluttamaan työntekijänsä itse. Näin on valitettavasti monessa pienyrityksessäkin, että koulutusprosessi, jonka yhteiskunta tarjoaa, ei vain tuota firman tarpeisiin sopivia työntekijöitä, vaan ne joudutaan kouluttamaan itse.

Puhemies Maria Lohela: Ennen ministeriä vielä edustaja Essayah ja edustaja Krista Kiuru.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

15.55 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Mäkelälle on todettava, että mitä laaja-alaisempi ja parempi se yleissivistävä pohja siellä ammatillisessa koulutuksessa on, sitä helpommalla ja kevyemmällä sitten selviää se yritys nimenomaan siitä täsmäkoulutuksesta, mikä tarvitaan, esimerkiksi vaikkapa nyt sitten tietyn automerkin valmistamiseen, ja siinä mielessä se huoli, mikä tässä salissa on, liittyy nimenomaan siihen ammatillisen koulutuksen laatuun. Ja olemme olleet huolissamme myöskin siitä, onko yrityskenttää kuunneltu tarpeeksi, onko niitä riittävän mielekkäitä työtehtäviä kaikille niille opiskelijoille, joita nyt sitten ollaan yrityksiin tuomassa.

Sinällään, niin kuin täällä on moni kollega todennut, tässä on valtavan paljon hyvää. Tässä ovat nimenomaan nämä yksilölliset opintopolut, tämä joustavuus, mutta samanaikaisesti ei näitä huolenaiheita voi lakaista maton alle. Toivonkin, että ministeri pystyy nyt jonkun verran sitten meidän huoliamme hälventämään ja kertomaan, miten esimerkiksi tämäntyyppiset asiat on huomioitu: täällä on nostettu esille alueellinen saavutettavuus ja myöskin sitten lähiopetuksen [Puhemies koputtaa] mitoitukset — äärimmäisen tärkeitä asioita.

15.56 **Krista Kiuru sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitin huomiota tuohon aika naiiviin käsitykseen oppisopimusmuotoisesta koulutuksesta. Me kaikki kannatamme oppisopimusmuotoista koulutusta, sehän ei ole mikään ongelma. Me emme välttämättä kannata sitä, että koko ikäluokka rupeaa käymään oppisopimuskoulutuksessa. Se on aivan toisenlainen näkökulma, [Välihuutoja] eikä sellaisesta minusta pidä missään nimessä lähteä edes haaveilemaan. Viime kaudella oppisopimuskoulutusta laajennettiin merkittävästi, etsittiin erilaisia keinoja oppisopimuskoulutuksen kehittämiseen. Kannatan sitä lämpimästi, että oppisopimuskoulutuksen vetovoimaa merkittävästi lisätään, mutta se tapa, joka tässä pohjaesityksessä ja ministerin toteamana on nyt otettu, on aika radikaali. Tässä lähdetään siitä, että oppisopimuskoulutuksessa — joka on ollut rahoitukseltaan selkeästi niin sanottua edullista koulutusta, koska sitä opetusosuutta on selkeästi vähemmän, kun tämä koulutus tapahtuisi työpaikalla — korvauksia ei tulla nostamaan vaan nostetaan koulutuksen hintaa tälle koulutuksen järjestäjälle. Hänellähän on selkeä intressi järjestää kaikki oppisopimuskoulutuksena, ja kaikki nuoret eivät pysty oppisopimuskoulutuksessa opiskelemaan. Siitä syystä minä pidän sitä heikkoutena, että tätä tosiasiaa ei tunnusteta.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Grahn-Laasonen, 3 minuuttia, ja sitten jatketaan debattia.

15.58 **Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen:** Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustajille palautteesta. Oli paljon myönteisiä huomioita tämän reformin yksityiskohdista ja rakentavia kehittämissuhteita, kommentteja tähän toimeenpanoon. Ja sitten tietenkin myöskin joitakin sellaisia huolia nousi esille, jotka kuulostivat tutuilta ja ovat juuri niitä kysymyksiä, joiden ratkaisemiseksi tässä reformissa on lausuntopalautteenkin pohjalta tehty paljon töitä.

Oleellista ehkä on tässä reformissa se työelämän nopean muutoksen ymmärtäminen. Eli tulevaisuudessa Suomessa, niin kuin maailmalla yleensäkin, tarvitaan entistä enemmän osaamista. Ilman koulutusta ei enää pärjää. Meidän pitää kyetä rakentamaan järjestelmä, joka turvaa koulutuksen laadun ja osaamisen ja pitää myöskin kaikki mukana — eli vah-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

vasti painopistettä myöskin nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten vähentämiseen.

Toinen haaste on tietysti ollut tiukka taloudellinen ympäristö, jossa tätä reformia on tehty. Mutta sitäkin tärkeämpää, silloin kun toimitaan talousympäristössä, joka asettaa meille isoja haasteita, on se yhteistyö, mitä tämän reformin aikana on tehty ammatillisen koulutuksen kentän kanssa. Ensi vuoden alusta, sikäli kun eduskunta tämän reformin aikataulun mukaisesti hyväksyy, koulutuksen järjestäjät saavat entistä enemmän työkaluja huolehtia koulutuksen järjestämisestä ja laadusta.

Muutamista ihan peruselementeistä haluaisin vielä eduskuntaa informoida.

Koulutustakuusta pidetään tiukasti kiinni, jokaiselle peruskoulun päättäneelle turvataan koulutuspaikka.

Samoin pidämme erittäin tärkeänä sitä, että ammatillinen koulutus on alueellisesti hyvin saavutettavissa. On ihan totta, että tämän reformin myötä, niin kuin muutenkin, oppilaitosverkko jonkin verran tiivistyy, mutta opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen mukaan koulutuksen järjestäjiltä saatujen vastausten mukaan näin on ennen muuta eteläisessä Suomessa, missä etäisyydet ovat kohtuullisia. Kyllä varmasti on kaikkien edun mukaista se, että ennen kaikkea pyritään kohdistamaan resurssit mahdollisimman hyvin opetukseen ja nimenomaan opiskelijoiden tukeen ja hakemaan niitä taloudellisia säästöjä ja tehokkuutta tilankäytöstä ja rakenteista.

Jatko-opintokelpoisuus turvataan.

Opiskelijoita ei olla sysäämässä työpaikoille, vaan työpaikkaoppiminen on tärkeä osa myöskin siinä, miten opiskelijat tulevaisuudessa entistä vahvemmin kiinnittyvät työelämään ja saavat myöskin jalan työelämän oven väliin. Työpaikka voi siis olla oppimisympäristö. Kaksi tapaa työpaikkaoppimiseen tämä reformi tunnistaa: oppisopimuskoulutuksen, josta on jo paljon kokemuksia, ja sitten koulutussopimuksen, joka on erityisesti nuorille suunnattu työpaikalla tapahtuvan oppimisen muoto, ja siinä erityisesti korostuu se, että vastuu oppimisesta on koulutuksen järjestäjällä, sitä ei voi ulkoistaa työpaikalle, vaan järjestäjä vastaa myöskin koulutuksen laadusta.

Mitä siihen laatuun tulee, niin siihen on kiinnitetty tässä reformissa erittäin paljon huomiota. Opiskelijoiden osaamisen laatua varmistetaan monin eri tavoin lähtien valtakunnallisesti määritellyistä tutkinnon perusteista ja koulutuksen järjestäjän laadunhallintajärjestelmistä aina yksittäisen opiskelijan osaamisen arviointiin saakka. Ja myös uusi rahoitusjärjestelmä huomioi laadun, sillä työllisyys ja jatko-opintoihin siirtyminen ovat siinä vahvoina kriteereinä.

Eli tasapainoa on haettu näillä uudistuksilla siten, että voitaisiin turvata Suomessa se ammattiosaaminen, mitä tulevaisuuden työelämä vaatii, ja sitten myös yksilöille monipuolisia mahdollisuuksia kehittää omaa osaamistaan ja pärjätä työelämän muutoksissa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Debattia jatketaan jonkin aikaa.

16.02 **Johanna Karimäki vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ammatillisen koulutuksen uudistus on sinänsä tervetullut, että me tarvitsemme työelämälähtöisyyttä ja työpaikalla oppimista. Ehdottomasti tässä on paljon hyviä asioita, mutta täytyy todeta, että kun pohjalla on valtavat leikkaukset ja juurikin nämä yksilölliset oppimispolut ja henkilökohtainen ote opetuksessa, niin kyllä se vaatii resursseja. Toivon, että hallitus tätä tarkastelee.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

Pohdin myös sitä näkökulmaa, että kun opetusta siirretään paljon yrityksiin, mikä on ihan kannatettavaakin, kun on nähty, miten Saksassa on oppisopimuskoulutuksella saatu nuoria työelämään, niin onko kuitenkin varmistettu se, että yrityksillä on riittävästi kiinnostusta tarjota laadukkaita työpaikkoja ja kuka vastaa niistä resursseista sitten loppujen lopuksi, että varmasti saadaan jokaiselle nuorelle sopiva, hyvä yritys koulutuspaikaksi.

16.03 **Ulla Parviainen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän kaikkien mielestä tämä henkilökohtaistaminen on erittäin hyvä asia, ja minä arvelen, että tällä palvelullaan myös näitä erityisen tuen oppilaita, joista oli aikaisemmin puhe. Eli henkilökohtaistamisella saadaan heille myös esimerkiksi lisää aikaa, jos he ovat hitaammin oppivia. Minä ajattelen näin, että koulutuksen järjestäjän intressissä ei voi olla lähettää kaikkia oppisopimukseen, sellaisiakin, jotka eivät siellä oppisopimuksessa pärjää. Eli sinne lähetetään tai se hyväksytään heidän suunnitelmaansa vain, jos siellä arvioidaan, että saadaan nämä koulutuksen mukaiset tavoitteet suoritettua.

16.04 **Jukka Gustafsson sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä henkilökohtaistaminenhan ei tietysti ole mikään taikasana. Minä liitän siihen kyllä tällaisen pedagogisen johtajuuden ja opettajien työetiikan, mutta just tätä taustaa vasten tietysti nämä merkittävät säästöt ovat jonkunmoinen ongelma, koska opettajia ollaan nyt vähentämässä ja vähennetty yli tuhat, ja pakkohan sen on näkyä. Sen takia minusta meidän kyllä sivistysvaliokunnassa pitää tämän lähiopetuksen kohdalla oikeasti hakea joitakin mittareita tai seurantajärjestelmää, miten se taataan. Sehän käytännössä jää hyvin paljon yksittäisen opettajan vastuulle, kun hän tekee sitä henkilökohtaista ohjelmaa, ja minusta nyt kokemus osoittaa, että tätä vastuuta ei ole käytännössä riittävästi kannettu. Ja sen takia meillä on nyt tuhannen taalan vastuu [Puhemies koputtaa] laittaa tämä asia kuntoon.

16.05 **Laura Huhtasaari ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä nykyjärjestelmä, tämä nykyinen ammatillinen koulutus, ei riittävästi vastaa työelämän tarpeeseen. Olen saanut palautetta, että tämä näkyy erityisesti työpaikoilla, esimerkiksi prosessiteollisuuden puolella, että on selkeitä aukkoja perustason luonnontieteissä. Ja se on tietysti selvää, että ammatillinen koulutushan ei voi niitä paikata, ei nykyjärjestelmä eikä tulevakaan, joten se ongelma pitää hoitaa siellä kuntoon.

Kysyisin ministeriltä siitä, kun otamme huomioon, kuinka vetovoimainen ja houkutteleva ammatillinen koulutus on näissä saksankielisissä maissa, missä tämä oppisopimus on hyvin suosittu: lisäksiivätkö koulutusoppisopimus ja oppisopimus Suomessa nyt houkuttelevuutta ja vetovoimaisuutta ja samalla myös esimerkiksi pojilla sitä, että opinnot saatettaisiin loppuun asti?

16.06 **Li Andersson vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä ammatillisen koulutuksen kentälläkin odotetaan tätä reformia aika ristiriitaisin tuntein, aivan kuten täällä salissakin, johtuen näistä isoista säästöistä ja leikkauksista, mitä on tehty. Tämä edustaja Puumalan vastaus siitä, että henkilökohtaistamisen kautta jotkut opiskelijat saisivat nykyistä vähemmän lähiopetusta, siis nykytasosta vielä vähemmän, ei myöskään hälvennä niitä huolia, mitä meillä vasemmistoliitossa on tähän uudistukseen liittyen. Tärkeätä on huomioda myöskin se, että kun puhutaan jatko-opintokelpoisuudesta, ei puhuta ainoastaan muodollisesta jatko-opintokelpoisuudesta — sen säilyttäminen on äärimmäisen tärkeää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

keää ja itsestään selvää omasta mielestäni — vaan myöskin todellisesta jatko-opintokelpoisuudesta eli siitä, saavatko opiskelijat aidosti oppilaitoksessa ollessaan ne todelliset valmiudet, mitä edellytetään sille, että pystyy opiskelemaan korkeakouluasteella ja jatkaamaan sinne.

Mitä tulee tähän rahoitusuudistukseen, niin pidän kyllä järkevänä, kun on isosta uudistuksesta kyse, että siihen siirrytään vaiheittain, mutta se ei vastaa siihen kritiikkiin, mitä tulee tähän uuteen rahoitusjärjestelmään ja sen toimivuuteen. Syntyykö tässä nyt riski siitä, että jatkossa [Puhemies koputtaa] on kannattavia ja ei kannattavia opiskelijoita, joita... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

16.07 Tuomo Puumala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pari kommenttia.

Ensinnä tästä, jätetäänkö heitteille nuoria, työnnetäänkö nuoria jotenkin sinne työelämään. Siitähän tässä ei missään tapauksessa ole kysymys. Se on yksi väline koulutuksen järjestäjän työkalupakissa, ja se katsotaan aina tapauskohtaisesti joka kerran. Minä itse uskon, että tässä lähtövaiheessa meillä enemmänkin tulee olemaan haastetta siinä, että me aidosti saamme muutoksen liikkeelle, että se työpaikka todella tulee välineeksi siihen koulutuksen järjestämiseen. Tuskin mitään sellaista valtavaa ryntäystä tapahtuu tässä, mitä nyt kannattaisi valtavasti pelätä, näin ajattelen. Ja sitten reformia pitää pystyä muokkaamaan, kun me näemme ikään kuin kokeilunakin, mitä tapahtuu. Pitää olla valmius sitä jatkuvasti muokata.

Vielä nostan esille nuo eiliset päätökset. Minusta se parantaa tätä fiilistä nyt kentällä, että ammatilliseen ollaan saatu tuo 15 miljoonan kokonaisuus, ja vielä isompana kokonaisuutena sitten tuo 80 miljoonan euron pääomittamispäätös, joka taitaa olla ensimmäinen pääomittamispäätös nimenomaan ammatillisen koulutuksen puolella. [Puhemies koputtaa] Parantaa yleistunnelmaa.

16.08 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Andersson totesi, nämä rahoituskriteerit voivat kyllä johtaa siihen, että oppilaitoksissa ajatellaan, että nopeasti valmistuvat ja nopeasti työllistyvät ovat niitä tuottavia opiskelijoita. Silloin tämä voi johtaa siihen, että oppilaitokset haluavat valita opiskelijoiksi vain opinnoissaan aiemmin hyvin menestyneitä. Tämä voi johtaa pahimmillaan jopa oppilaitosten väliseen vääränlaiseen kilpailuun. Tähän asiaan on myös lainsäädännön arviointineuvosto kiinnittänyt huomionsa, eli heidän lausunnossaan todetaan, että lakiesityksessä ei ole arvioitu riittävästi yhteiskunnallisia vaikutuksia. Arviointineuvosto totesi lisäksi, että erityisesti olisi pitänyt arvioida uudistuksen vaikutukset koko ikäluokan koulutustehtävän toteuttamiseen, ja sitä arviointia ei ole kyllä tässä riittävästi tehty.

16.09 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Puheenjohtaja! On tietysti hienoa, että meillä on sivistysvaliokunnassa vielä koko kevät aikaa kuulla asiantuntijoita, ja varmaan saamme moniin täälläkin nousseisiin kysymyksiin vastauksia.

Mutta ihan muutamia sellaisia heittoja, mitä täällä on tullut. Muun muassa muistaakseni edustaja Eloranta sanoi, että opiskelijat sitten työpaikalla saattavat keittää kahvia. Nyt tässä nimenomaan sitä yritin aiemmassa puheenvuorossani tuoda esiin, että tässä on lakiin kirjattu se vaatimus, arvioitsijoille osaamisvaatimus, ja toisaalta myös sitten se, että niiden opintokokonaisuuksien, joita siellä työpaikalla suoritetaan, joita siellä opitaan, pi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

tää vastata sitä henkilökohtaistamissuunnitelmaa ja niiden pitää vastata siihen osaamistarpeeseen. Jos opiskellaan vaikka automekaanikoksi, niin silloin ei kahvia keittämällä varmasti saada sitä pätevyyttä eikä sitä näin ollen voida hyväksyä, niin että se huoli ainakin tässä on turha.

16.10 Lea Mäkipää ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Monet nuoret saavat lähteä ensimmäistä kertaa kotoaan ammatilliseen koulutukseen, eli monilla paikkakunnilla näitä ammatillisia koulutuksia ei ole.

Kun puhutaan opintopoluista, sen pitäisi tosiaan olla käytännössä myös sitä, että tiedetään, että kaikki nuoret eivät osaa omaksua sinne koulupaikkakuntaan, monet nuoret tarvitsevat sitä tärkeätä tukea alkuvaiheessa, toiset eivät ymmärrä välttämättä teoriaa eivätkä tätä työelämää. Tarkoitan sitä, että kouluissa pitäisi kyllä olla vastuuta ymmärtää ottaa jokainen nuori henkilökohtaisesti ja antaa hänelle se opintopolku. Jos tämä on oikein ymmärretty kouluissa, käy niin, että nämä keskeyttämiset kouluissa vähentyvät ja syrjäytymiset vähentyvät. Kun nuori on alusta lähtien saanut semmoisen tukevan otteen sinne kouluun, niin kyllä he myös opiskelevat ja haluavat, että tämä valmius [Puhemies koputtaa] tulee siten päätökseen ja he saavat näitä työpaikkakokemuksia. — Mutta koska tämä oli näin lyhyt, että siellä koputetaan, niin jatkan toiste.

16.12 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä ammatillista koulutusta koskevien säännösten kokoaminen yhteen lakiin on ihan erinomainen asia. Tämä on myös osa norminpurkuhankkeita, ja useimmiten se on hyvä, mutta tietysti on hyvä kysyä, kannattaako purkaa jotain sellaista, joka on nostanut Suomen maailmankartalle.

Ongelmakohtia tässä on useita: kuntien rahoitusosuus jäädytetään vuoden 2017 tasolle, 130 toimipistettä ollaan sulkemassa, alueellinen eriarvoisuus lisääntyy, kielelliset oikeudet vaarantuvat toimipisteitä karsittaessa, työssäoppimisen työpaikkoja ei ole nyt riittävästi, lähiopetustuntien määrän laskeminen, maahanmuuttajien oppimisen edellytykset heikkenevät ja niin edelleen. Olisi ikävää, jos tästä laista tämän 190 miljoonan leikkauksen lisäksi lopulta sitten kuoriutuu ulos uusi leikkauslaki. Tämä pitää kyllä täällä eduskunnassa estää.

16.13 Maria Tolppanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotenkin minusta tuntuu, että minulla ja arvoisalla ministerillä on erilaiset paperit, mistä me luemme, koska minun mielestäni tämä paperi ei kyllä millään tavalla ehkäise syrjäytymistä tai kouluttamattomuutta, sitä, ettei pudottaisi pois.

Tässähän nimittäin nytten tämä rahoituspohja on vähän ongelmallinen, kun perusrahoitus on 50 prosenttia, suoritusrahoitus on 35 prosenttia ja vaikuttavuusrahoitus 15 prosenttia. Käykö tässä nyt niin, että kun yli kolmannes tästä rahoituksesta tulee suoritteista eli suoritetuista tutkinnoista tai kokonaisista tutkinnon osista, niin oppilaitokset ryhtyvät seuloamaan entistä tarkemmin oppilaita, jotka ne ottavat sisään, eli jos on pelättävissä, että oppilas tarvitsisi enemmän opetusta ja ohjausta, niin häntä ei oteta sisään, koska ei ole mahdollisuutta antaa sitä opetusta ja ohjausta? Tämmöistä oppilasta ei kannata ottaa sisälle, joka ei mahdollisesti näillä eväillä, mitä nyt annetaan, pystykään suorittamaan sitä kokonaiskoulutustaan loppuun.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

16.14 **Marisanna Jarva kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On vähän erikoista kuulla keskustelua siitä, että jotenkin nykymalli olisi toimiva sen suhteen, miten se palvelee nykyään alueita, varsinkin työelämän tarpeita, kun meillä on voimakas työvoimapula tällä hetkellä esimerkiksi pohjoisessa Suomessa. Kainuussa esimerkiksi tällä hetkellä monilla aloilla on kymmeniä työpaikkoja, jotka odottavat osaajia nimenomaan ammatillisen koulutuksen tasoista oppilaitoksista, mutta kun ei vain saada riittävästi sieltä valmistuneita saatikka hakijoita alueelle. Ja nähdään selvästi, että pitää tiivistää yhteistyötä nimenomaan yrityksissä oppimisessa, että se tutkinto tulevaan työpaikkaan liittyen suoritetaan. Tämä on selvä viesti myös nuorilta, että he eivät tällä hetkellä saa riittävästi osaamista ammatillisissa koulutuksissa, koska yritykset eivät palkkaa heitä, tai ne joutuvat pitkään kouluttamaan.

Sitten tämä työpaikalla oppiminen jatkossa: En tiedä yhtään yrittäjää ja työnantajaa, joka haluaa oppilasta sinne kahvia keittämään. Kyllä siellä katsotaan hyvinkin tiukasti, [Puhemies koputtaa] olisiko tässä mahdollinen, hyvä työntekijä meille jatkossa, ja halutaan nimenomaan antaa se osaaminen, koska osaajista meillä on pulaa jatkossa.

16.15 **Matti Semi vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä pohdin tätä reformia siinä mielessä, että kun työpaikalla aletaan opiskelua järjestää, niin miten se siellä onnistuu. Minulla ainakin on semmoinen 35 vuoden kokemus: kun on katsonut, miten ovat työpaikat kehittyneet henkilöstömitoituksen suhteen, niin ei siellä tahdo riittää niitä voimavaroja siihen nuoren opettamiseen eikä firmalla itse asiassa ole varaa palkata sitä ylimääräistä henkilöä kouluttamiseen. Tämä kierre on jatkuva siinä mielessä. Sen takia katson, että meidän vientiteollisuuden kannalta, minkä varassa me elämme — Suomi elää viennistä — meille tärkein asia olisi saada nämä ammattitaitoiset, hyvät koulutusasiat pyörimään sujuvasti ammattioppilaitoksissa ja sieltä kautta luoda niitä resursseja siihen työssäoppimiseen myös lisää. Se tarvitsee niitä satsauksia, sitä 190:tä miljoonaa euroa. Se on ehdottomasti tarpeen tähän toimintaan, jotta työpaikoillekin [Puhemies koputtaa] pystytään antamaan näitä resursseja lisää.

16.16 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Opposition kritiikki on aika suurelta osin ylimitoitettua, koska te puhuitte enemmänkin näistä aikaisemmin tehdyistä säästötoimenpiteistä ettekä tästä hallituksen esityksestä. Ollaanhan täällä jopa kuultu vasemmistoliiton kanta siitakin, että tässä hallituksen esityksessä syrjäytymisen ehkäisyyn ei tulla puuttumaan, mutta tämä hallituksen esitys on juuri päinvastainen toimenpide. Elikkä siinä mielessä ministeri Grahn-Laasonen on tehnyt erinomaisen uudistuksen ja avauksen, ja toivoisin myös positiivisia näkökantoja.

Nyt yksi positiivinen näkökanta on ennen kaikkea se, että työpaikalla oppiminen on parasta, mitä voi nuorelle tarjota, jos muuten ammattikoulussa ei pärjää eikä koulukammosena sinne halua mennä. Muistakaa se, että meillä on yli 110 000 25—29-vuotiasta nuorta aikuista, joilla ei ole toisen asteen koulutusta. Tämä avaa aivan erinomaisen väylän heille saada koulutuspaikka ja ammatti.

Toisekseen, oppisopimuskoulutus ei ole toiminut tähän saakka lainkaan esimerkiksi peruskoulun päättäneiden kohdalla — on vain kourallinen, jotka niitä ovat käyneet vuosi toisensa perään. [Puhemies koputtaa] Tämä on erinomainen uudistus niitä nuoria varten, jotka tarvitsevat koulutuksen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

16.18 **Li Andersson vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus, mukaan lukien edustaja Niikko, vähättelee opposition esittämää kritiikkiä mutta ei toisaalta myöskään vastaa yhteenkään kysymykseen, mitä opposition suunnalta on esitetty nyt liittyen tähän rahoitusjärjestelmään, joka nimenomaan on osa tätä ammatillisen koulutuksen reformia, sekä siihen, mitä tulee työpaikalla tapahtuvan oppimisen lisäämiseen, joka myöskin on osa tätä reformia eikä liity näihin jo tehtyihin säästöihin.

Ongelma tässä työpaikalla tapahtuvan oppimisen lisäämisessä on se, että ei nähdä, mikä tässä lainsäädännöllisessä kokonaisuudessa nyt on se uusi elementti, joka suoraan johtaisi siihen, että nykyisen kaltaisten työssäoppimisjaksojen määrä ja houkuttelevuus yhtäkkiä lisääntyisivät ja kasvaisivat merkittävästi siitä, mitä ne ovat tällä hetkellä. Tässä suhteessa mielestäni edustaja Puumalalla oli varsin realistinen arvio tästä muutoksesta.

Toivoisin myöskin ministerin vastaavan tähän kritiikkiin, mitä monet tahot ovat esittäneet liittyen rahoitusjärjestelmään ja niihin uhkakuihin, mitä nähdään, että sisältyy tähän suoriterahoituksen suureen osuuteen, erityisesti mitä tulee heikommin pärjääviin oppilaisiin ja enemmän tukea tarvitseviin opiskelijoihin.

16.19 **Marisanna Jarva kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun näitä kysymyksiä on tullut esimerkiksi tästä jatkotutkintokelpoisuudesta, niin tähän turvataan tässä reformissa. Tällä hetkellä on hyvinkin ollut ongelma se, että meidän ammatillisesta koulutuksesta Suomessa hyvin harva jatkaa jatkokoulutukseen. Tämä reitti, ajatellen erityisesti ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun, joka silloin aikoinaan ajateltiin uudistuksessa, ei ole kyllä varsinaisesti, kovin paljon, syöttänyt opiskelijoita eteenpäin. Nimenomaan tämä on semmoinen asia, johon toivottavasti voidaan saada apua, koska se tilanne ei nyt ole hyvä.

Se, mikä on erityisesti tärkeää tässä, on se, että keskeyttäminen vähenee. Keskeyttäminen jatkuvasti kasvaa, koska tämänhetkinen oppimismalli ei ole motivoiva erityisesti pojille. Pojat syrjäytyvät. Niin kuin tiedetään, se on vakava ongelma, ja ammatillisen koulutuksen rooli on tässä erittäin merkittävä siten, että ovat motivoivia ne päivät, joista tulee kokonaisempia, ja koulutuksen kesto lyhenee. Päästään nopeammin työelämään valmiina tekijöinä.

16.20 **Mikaela Nylander r** (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Ministern konstaterade här att alla unga kommer att få en plats inom andra stadiet i framtiden, att regeringen tryggar det här, och det var en stor lättnad att höra.

Arvoisa puhemies! Olemme vähän pelänneet nyt, kun haetaan näitä järjestämislupia. Minä ymmärrän hyvin, että lasketaan näitä aloituspaikkoja aivan uudella tavalla, koska ei ole enää aikuiskoulutusta ja nuorisokoulutusta ynnä muuta. Mutta minä haluaisin kuulla vielä kerran nyt, kun järjestäjät lähtevät hakemaan näitä järjestämislupia, että lähtökohtaisesti ei tulla enää leikkaamaan näistä niin sanotuista aloituspaikoista vaan ne, mitä on tällä hetkellä, pystytään pitämään. Se on varmasti äärimmäisen tärkeä signaali nyt, kun tehdään erilaisia fuusiohankkeita eri alueilla koko maassa, lähettää ulospäin.

16.21 **Krista Kiuru sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua tämä laskuoppi tässä ihmetyttää. Jäin nimittäin miettimään vielä, että eihän tätä esitystä tietysti eduskuntaan olisi tullut ilman sitä, että hallitus päätti edeltävänä vuonna budjettilakina leikata tä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

män 190 miljoonaa, ja nyt tietenkin rahoitusjärjestelmä laitetaan kuntoon sen pohjalta, että rahaa on jaettavissa vähemmän kuin ennen. Tähän liittyy myös se, että ammatillisesta koulutuksesta on jo yhteensä leikattu merkittävästi. Vielä tässä muutama viikko sitten epäiltiin, että tämä niin sanottu koulutus sopimuksen osuus, jonka hallitus esittelee nyt tämän paketin yhteydessä, tulee vähentämään ammatillisen koulutuksen kuluja yli 40 miljoonaa euroa. Nyt minä ihmettelen sitä, että samaan aikaan, kun ministeri esitteli kuitenkin tässä sen tosiasian, että ammatillisen koulutuksen oppilaitosmuotoinen koulutus ja työpaikalla tapahtuva koulutus tulevat samanhintaisiksi rahoitukseltaan, ei siinä ainakaan varmaan säästöistä puhuta, mutta siinä puhutaan merkittävästä kustannuslisäyksestä. Samaan aikaan me menetämme tuhansia [Puhemies koputtaa] aloituspaikkoja. Minä en tiedä, onko tämä nyt ihan harkittua loppuun asti.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän vielä debatin tässä vaiheessa vastauspuheenvuorot edustajille Multala, Taavitsainen ja Puumala, ja sen jälkeen ministerille sitten puheenvuoro. Edustaja Mikkonen ennätti tuossa vielä tulla tähän kelkkaan mukaan — myös hänelle — ja sitten ministerille.

16.23 **Sari Multala kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin, tässä on esitetty huolia siitä, että jo tämä rahoitusuudistus johtaisi jonkinlaiseen opiskelijoiden valintaan. Meillä kuitenkin on kuultu jo useaan kertaan täällä, ministeri on vakuuttanut ja on tullut muulla tavalla ilmi, että aloituspaikkoja tulevaisuudessakin on kaikille. Toisaalta edelleen 50 prosenttia rahoituksesta myönnetään sen pääluvun mukaan, eli on kannusteet myös siihen, että otetaan opiskelijoita paljon sisään. Toisaalta: eikö ole tärkeää se, että meillä on nyt oppilaitoksille ensimmäistä kertaa kunnolliset kannusteet siihen, että jokainen opiskelija edistyy opinnoissaan mahdollisimman hyvin? Jos ajatellaan esimerkiksi syrjäytymiskehitystä, niin ei se oppilaitokseen pääsy varmasti sitä estä ainoastaan vaan se, että oikeasti saa itselleen ammatin ja ammattipätevyyden. Tällä uudistuksella nyt sitä nimenomaan yritetään parantaa, ja ainakin itse uskon siihen, että tällä rahoitusohjauksella on suuri vaikutus oppilaitosten kannustimiin [Puhemies koputtaa] pitää jokaisesta opiskelijasta huolta.

16.24 **Satu Taavitsainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulle on jäänyt vähän vielä epäselväksi tässä keskustelussa — ja toivoisin, että ministeri voisi valaista sitä — kuinka tällä uudistuksella nyt sitten korjataan tämä nykyisinkin voimassa oleva ongelma eli tämä lähiopetuksen vähäisyys, joka johtuu tietenkin siitä, että opettajaresursseja on liian vähän, joten nuorilla on todella lyhyet koulupäivät, kaksi tai kolme tuntia jonain päivänä. Tämä ongelma on aiheuttanut ainakin omalla seudullani eli Etelä-Savossa sitä — kun on pitkät välimatkat ja tullaan sieltä maakunnan eri laidoilta sinne keskuskaupunkiin, johon voi olla vaikka junalla tunnin matka tai puoli tuntia — että jos koulupäivä on liian lyhyt, niin nuoret eivät tule sinne ollenkaan. Eli nuoretkin odottavat sitä, että se koulupäivä on oikeasti riittävän pitkä, ja sehän myöskin antaa heille mallin siitä, että työpäivätkin ovat ihan kunnan pituisia. Onko tähän tulossa nyt tällä uudistuksella [Puhemies koputtaa] sitten korjaus?

16.25 **Tuomo Puumala kesk** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Siis tässä reformissa on pari elementtiä, jotka osaltaan vastaavat tähän lähiopetukseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

Ensimmäisestä puhuinkin jo, se on siis tämä henkilökohtaistaminen. Ne, jotka tarvitsevat enemmän perinteistä oppilaitosmuotoista, ovat siellä enemmän, osa voi olla enemmän työelämässä. Se on toinen.

Toinen on tietysti se, että tämän rahoitusjärjestelmän kautta, joka tässä oli myös puheena, koulutuksen järjestäjälle tulee nyt voimakkaat kannusteet järjestää se koulutus tiiviimmässä putkessa, koska koulutuksen järjestäjä saa osan rahoituksesta sillä perusteella, että tulee tutkinto, sieltä koulusta päästään pois, eikä niin, että nuppiluvun perusteella tietynä päivänä rahoitus määräytyisi.

Se, mikä huolehtii laadusta, on sitten se 15 prosenttia, jolla taas sitten huolehditaan siitä, että pitää päästä työelämään, pitää päästä jatko-opintoihin, ja on arvioitu sitä saatua opetusta. Eli sekä tämä 15 että 35 prosenttia ovat molemmat tärkeitä tässä.

Siirtymäsäännöksethän tähän tulevat, eli tähän [Puhemies koputtaa] ei heti mennä vaan pikkuhiljaa asteittain.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä edustaja Mikkonen, ja debatin tähän vaiheeseen puheenvuoron pyytäneistä edustajista, jotka eivät ole saaneet puheenvuoroa, mainitsen vielä edustaja Lehdon, joka saa edustaja Mikkosen jälkeen vastauspuheenvuoron.

16.26 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin tämä huoli tästä riittävästä lähiopetuksesta on kyllä täällä suurta, ja toivotaan, että tässä henkilökohtaistamisessa, joka on erittäin hyvä asia, myös huomioidaan se, että sitä tukea myös saavat riittävästi ne, jotka sitä tarvitsevat, ja myös riittävän pitkän ajan, ja myös se, että se valmistuminen saa sitten vaikka venyäkin, kunhan päästään maaliin asti ja on sitä tukea siinä rinnalla. Siihen tarvitaan niitä resursseja, ja sen takia on äärimmäisen tärkeää, että tästä pidetään kiinni.

Sitten minä olisin kysynyt vielä tätä — minä en kuullut vielä ministerin vastausta siihen — kun puoliväliriihestä eilen kerrottiin, että hallitus on valmis pääomittamaan 80 miljoonalla eurolla tällaisia ammatillisen koulutuksen osaamiskeskus: mitä nämä oikein ovat, ja mitä ne pitävät sisällään? Tästä mielelläni kuulisin.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä edustaja Lehto, ja sitten ministeri.

16.27 **Rami Lehto ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiivis yhteistyö ammatinopettajien ja yritysten välillä on tosi tärkeää. Kun katsotaan oppisopimusta ja tulevaa koulutussopimukseen perustuvaa koulutusta, niin ne ovat hyviä tapoja oppia ammattiin. Yhdeksän vuotta koulunpenkillä riittää monelle: Ei enää jaksaa keskittyä siellä ja haluaa tehdä jotain käsillensä, ei vain jaksaa. Muuten sitten ei mene, jos ei pääse johonkin työpaikalle harjoittelemaan. Sitten on näitä, ketkä ovat koulukiusattuja. Eivät he halua enää ammattikouluun, kun on ala-asteella kiusattu, yläasteella kiusattu. Jos haluaa mennä oppisopimuksen kautta ja saada ammatin sitä kautta eikä syrjäytyä — tämä on hyvä asia. Meillä pitää olla vaihtoehtoja.

Ja sitten mitä tulee työssäoppimiseen, niin siellä saa kyllä paljon enemmän kuin siellä koulunpenkillä, ja sen sanovat monet ammattilaisetkin. Eli se ammattimies antaa enemmän oppilaalle kuin se opettaja, jolla ei ole sitä työkokemusta sieltä työpaikoilta, miten ne

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

asiat tehdään. Minä olen nähnyt itsekin tuolla oikeassa työelämässä, että kun ammattikoulusta tulee henkilö, niin hän käy uuden koulun sitten siellä työpaikalla, kun ne ammattilaiset opettavat, miten ne asiat tehdään.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt ministeri, 3 minuuttia josko riittäisi.

16.28 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen: Arvoisa puhemies! Kiitoksia jälleen hyvistä huomioista.

Ammatillisen koulutuksen reformi on tarpeellinen, olisipa talousraami mikä tahansa. Se, mikä tässä on oleellista huomioida, on se, että tämä on nimenomaan rakenteellinen ja myös toimintatapoja uudistava kokonaisuus, jossa ytimessä ovat uudenlaiset periaatteet ammatillisen koulutuksen järjestämiseen eli osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys. Se henkilökohtaistamisen prosessi, mikä on tämän koko koulutuksen ytimessä jatkossa, tuli mainituksi erinomaisesti monissa puheenvuoroissa, eli sen pohjalta rakentuvat ne yksilölliset polut, ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee antaa riittävä tuki opiskelijoille, siis juuri se tuki, mitä tarvitaan.

Meillä on paljon erilaisia opiskelijoita ammatillisessa koulutuksessa, jotka lähtevät ihan erilaisista lähtökohdista ja tavoitteista. Meillä on nuoria ja aikuisia jatkossa tässä yhtenäisessä järjestelmässä. Meillä on niitä nuoria, joilla tavoitteet ovat kirkkaina ja jotka esimerkiksi tavoittelevat vaikkapa siirtymistä jatko-opintoihinkin ammatillisen koulutuksen jälkeen, mikä on erittäin tärkeää. Vastaavasti meillä on nuoria, joilla on elämänhallinta hukkassa ja jotka eivät vielä oikein tiedä, miten se elämä kantaisi, ja heistäkin meidän pitää pitää hyvää huolta ja turvata osaaminen jokaiselle. Samoin siellä on aikuisia opiskelijoita, jotka haluavat täydentää omaa osaamistaan, ja siellä on myös esimerkiksi pitkäaikaistyöttömiä, joita toivottavasti koulutuksella voidaan nykyistä joustavammin ja nopeammin auttaa.

Ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoa haluamme myöskin mahdollisimman hyvin tukea, koska tämä muutos on iso, ja sitä kautta hallitus päätti viisaasti eilen myöskin 15 miljoonan euron panostuksesta ensi ja seuraavana vuonna ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tukeen. Sen lisäksi olemme vielä aikaisemminkin ilmoittaneet ja kertoneet, että haluamme myöskin huolehtia siitä, että opettajat, jotka ovat ihan keskeisessä roolissa, saavat mahdollisuuden osaamisensa kehittämiseen ja tämän reformin toimeenpanon tukeen, elikkä siihenkin tulemme kiinnittämään huomiota.

Samoin tämä uusi avaus eli 80 miljoonan euron pääomitus ammatilliseen osaamiskeskukseen on myöskin tärkeä uusi kokonaisuus, jonka puitteissa voidaan tehdä esimerkiksi vaikka uudenlaisiin oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja, eli pyritään viemään myöskin koulutuksen tekemisen tapaa ja uusia oppimisympäristöjä eteenpäin. Teemme tietysti tiivistä yhteistyötä ammatillisen koulutuksen kentän kanssa siinä suunnittelussa ja toteutuksessa — hyvä, tärkeä panostus.

Syrjäytymisen ehkäisyyn ja koulutuksen keskeyttämiseen liittyen tuli monia tärkeitä elementtejä jo mainittuakin, mutta koulutustakuun turvaaminen, ympärivuotinen haku, henkilökohtaistamisen prosessi, työpaikkaoppimisen lisääminen ihan motivaatiotekijänäkin, tutkintouudistus — nämä ovat kaikki tärkeitä asioita. Huolta lähiopetuksen vähentymisestä ei voi väheksyä, ja siinä erityisesti huomiota kiinnittää se, että lähiopetuksen määrä on lähtenyt laskuun aikana, jolloin ammatillisen koulutuksen rahoitus kasvoi voimak-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

kaasti. Silloin kysytään juuri sitä, miten voimme varmistaa ja turvata tällä reformilla sen, että priorisoidaan opetusta ja niitä yksilöllisiä, henkilökohtaisia polkuja, jotta jokainen saavuttaa riittävän osaamisen. Se on huomioitu paitsi laatulementeissä, jotka tässä reformissa ovat sisällä, myöskin sitä kautta, että koulutuksen rahoituksessa on vaikuttavuusrahoituksen osuus, [Puhemies koputtaa] jossa se kriteeri on työllistyminen, ja ilman osaamista työllistyminen on heikko, joten tämä rahoitusmalli myös kannustaa koulutuksen järjestäjiä entistä vahvemmin kiinnittämään huomiota siihen, että opiskelijat saavuttavat osaamista-voitteet, jotka on asetettu tutkinnoille. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, tässä vaiheessa siirryttäneen puhujalistaan ja jonkun ajan kuluttua, kun aineksia siihen syntyy, voidaan palata debatoiden asiaan.

16.33 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Reformin monet tavoitteet ovat erittäin hyviä ja kannatettavia. En ole nyt pystynyt tähän lopulliseen lakiesitykseen kuin selailemalla tutustumaan ja siksi lähinnä tuonkin tähän keskusteluun tietäväksi tuolta oppilaitoksista terveisiä, ja samalla ne voivat olla terveisiä myöskin tuonne valiokuntatyöskentelyyn siitä, mihin kenties kannattaa kiinnittää huomiota sitten lakiesityksen käsittelyssä valiokunnassa. Voi olla, että jotkut esille nostamani asiat on jo korjattu, mutta joka tapauksessa monet näistä terveisistä tulevat tuolta käytännön kentiltä.

Viimeisimmät terveiset sain toissa päivänä Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymältä, ja niissä kerrottiin siellä käynnistyvän yt-neuvottelut koko henkilöstöä koskien. Syynä tähän ovat suunnitteilla oleva koulutuksen reformi ja organisaatiomuutos. Näin minulle kerrottiin. Tämän vuoden säästöt tällä samaisella oppilaitoksella ovat 9 miljoonaa euroa, eli väkeä on jo vähennetty aiemminkin, mutta nyt tämä reformi aiheuttaa lisäpainetta uusille säästöille. Reformissa uudistuva rahoitusjärjestelmä muuttaa nykyisen toiminnan perusteita ja rahoituksen ennakoitavuus heikkenee nykyisestä laskennalliseen opiskelijamäärään perustuvasta rahoituksesta. Jatkossa opiskelijamäärä tuo vain puolet rahoituksesta ja toisen puolen tuovat tutkinnot ja tutkinnon osat sekä työllistyminen ja jatko-opinnot. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi Pohjois-Karjalassa, missä on tällä hetkellä koko maan heikoin työllisyystilanne, oppilaitoksen rahoitus heikkenee siitä itsestään riippumattomista syistä, koska oppilaitos ei voi millään vaikuttaa alueen työllisyystilanteeseen. Myös valtioneuvoston lainsäädännön arviointineuvosto on esittänyt näkemyksensä, että lakiesityksessä tulisi esittää nykyistä tarkempi arvio esitettävien toimenpiteiden vaikutuksista alueittain. Uudistuksen vaikutukset väkirikkailla alueilla voivat olla hyvin erilaisia verrattuna syrjäisiin ja harvaan asuttuihin alueisiin.

Rahoituskriteerit eivät myöskään huomioi riittävästi sitä, että ammatillisissa oppilaitoksissa on paljon erilaisia oppijoita sekä monenlaista tukea tarvitsevia nuoria, joiden opiskelu on hitaampaa ja jotka tarvitsevat paljon opettajien ja muiden ammattilaisten tukea. Heidänkin oppimisestaan huolehtiminen on ammatillisen koulutuksen tehtävä, ja tämä uusi rahoitusmalli kyllä helposti johtaa siihen, että nopeasti valmistuvat ja työllistyvät ovat niitä oppilaitoksen näkökulmasta tuottavia opiskelijoita. Pahimmillaan tämä voi olla sitä, että oppilaitokset haluavat valita opiskelijoiksi vain opinnoissa parhaiten menestyneitä. Tästä voi syntyä jopa oppilaitosten välistä vääränlaista kilpailua. Kysynkin: miksi tässä uudessa rahoitusmallissa ei ole huomioitu erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrää yhtenä kriteerinä, vai onko? Nyt en sitä ole kerinnyt tarkistamaan. Valtioneuvoston lainsäädän-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

nön arviointineuvosto on ollut huolissaan asiasta ja kirjoittaa, että lakiesityksessä ei ole arvioitu riittävästi yhteiskunnallisia vaikutuksia ja erityisesti pitäisi arvioida uudistuksen vaikutuksia koko ikäluokan koulutustehtävän toteuttamiseen ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten asemaan.

Arvoisa puhemies! Opiskelun ja oppimisen siirtäminen entistä enemmän työpaikoille on sinällään hyvä asia, mutta vasta sitten, kun oppilaitoksessa on saatu riittävät valmiudet siirtyä työpaikkaopiskeluun. Toki eri alat ovat erilaisia tässä asiassa, mutta esimerkiksi lähihoitajaopiskelijoiden kohdalla on jo nyt tullut työpaikoilta paljon palautetta siitä, etteivät työyhteisöt halua ottaa enää mielellään lähihoitajaopiskelijoita, sillä heillä on aivan liian heikot perusvalmiudet työpaikalla tapahtuvaan opiskeluun, jossa pitää kohdata potilaita ja asiakkaita.

Lisäksi toivon — vaikka se ei suoraan tähän lakiesitykseen liitykään, mutta olen ministerille lähettänyt aikaisemminkin terveisiä siitä — että ministeriössä valmisteltaisiin tiettyjen alojen kohdalla takaisin soveltuvuuskokeisiin palaamista. Niin paljon on eri tahoilta tullut viestiä siitä, että esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla opiskelee täysin alalle soveltumattomia henkilöitä, joiden ei opiskelun jälkeen voida edes ajatella siirtyvän työskentelemään hoito- ja hoiva-alalle. Sora-lainsäädäntö ei edes täsmennettynä anna riittäviä välineitä tämän asian hoitamiseen. Toisaalta on yksilön ja yhteiskunnan kannalta järjetöntä ja resurssien hukkaan heittämistä, että henkilö opiskelee ammattiin, jossa hänellä ei ole mahdollisuuksia työskennellä. Olen myös huolissani siitä, miten erilaiset oppijat saavat työharjoittelupaikkoja, koska he tarvitsevat pidemmän aikaa toisaalta opettajan rinnalla kulkevista mutta myöskin työpaikoilla enemmän ohjausta.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Olen huolissani opettajien ja muun henkilökunnan jaksamisesta. Saan säännöllisesti viestejä uupuneilta tai uupumassa olevilta opettajilta siitä, että tämän reformin hyvätkin asiat jäävät sen alle, että he eivät enää jaksa. Väkeä on vähennetty ja edelleen vähennetään, ja heitä uuvuttaa liian työn lisäksi myös ammatti-identiteetin ja todellisuuden välinen ristiriita. He tietävät, miten työtä pitäisi tehdä ja minkälaista tukea opiskelijat tarvitsevat, mutta kun ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin sulkea korvat opiskelijoiden tarpeilta. Se tuntuu ammattihenkilöistä todella pahalta.

Opettajan työn kannalta on myös tärkeää, että opettajan ja työnohjaajan roolit ovat selkeitä. Esimerkiksi arviointi kuuluu ehdottomasti opettajan ammattitaitoon. Toivottavasti tämä on selkiytetty nyt viime vaiheessa tässä lakiesityksessä. Edellisessä versiossa se oli vielä kovin epämääräisesti kirjattu, mutta tätä asiaa en ole kyllä nyt ennättänyt tarkistamaan. Toivottavasti tämä asia selkiytyy. — Kiitos.

16.39 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Itsekin oppilaitoksessa vierailleena tiedän, että ainakaan kaikkialla siellä ei ole jääty opposition tavoin surkuttelemaan määrärahojen vähentymistä vaan on käyty tekemään asioita oikealla tavalla, opettamaan sellaista, millä on kysyntää, ja tekemään yhteistyötä yritysten kanssa. Tästä voisin nostaa hyvänä esimerkkinä esiin kotimaakuntani Etelä-Karjalan ammattioppilaitoksen, jossa on käyty kouluttamaan yhteistyössä metsäteollisuusyritysten kanssa osaajia sille alalle, jolla nyt lähiaikoina tarvitaan uusia tekijöitä vanhan kaartin siirtyessä eläkkeelle. Tästä positiivisesta viestistä rohkaistuneena sanoisin myös muillekin oppilaitoksille, että muutoksia on myös lupa ennakoida, ettei sitten tarvitse pitää niitä isoja yt-neuvotteluita niiden muutosten viimein toteutuessa. Etupainoisesti kun mennään, niin ei olla ongelmissa. [Jukka Gustafsson: Kyllä suurin osa toimii tuolla tavalla, niin että ei tarvitse vähätellä!] — Hyvä, jos toimivat.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

Ongelma koulutusjärjestelmässämme, toisin kuin monet täällä ovat todenneet, ei ole ainakaan minun mielestäni yleissivistävän koulutuksen puute vaan se, että meillä on edelleen tämä kohtaanto-ongelma. Koulut valmistavat sellaista ammattitaitoa, jolla ei välttämättä ole suoraan käyttöä työelämässä täydellä palkalla vastuullisiin tehtäviin. Miten voi olla niin, että koulu valmistaa puolivalmiita tekijöitä? Nyt erityisesti, kun nuoret on veloitettu hakemaan toisen asteen koulutukseen, syntyy tällaisia ongelmia, mitä aiemmissa puheenvuoroissa mainittiin, että aloilla on niille täysin soveltumattomia ihmisiä opiskelemissa, joilla ei ole siihen asiaan motivaatiotakaan.

Nyt sitten, kun näistä aihepiireistä keskustelee eri alojen yrittäjien kanssa, törmää sellaisiin ongelmiin, että ei ole asenne kohdallaan näillä ihmisillä, keitä tulee työharjoitteluun. On jopa ongelmia työelämän perustaitojen kanssa, kuten sen, että tultaisiin ajoissa töihin joka päivä. Miten tätä asennetta ja näitä asioita saataisiin kuntoon oppilaitoksissa? Nämä valmiudet ovat sellaisia, mitä työelämässä tarvitaan. Kyllä sen työn tekemisen siinä sivussa oppii, mutta jos asenne on väärä, niin mikään määrä oppimista ei tule sitä korjaamaan.

Toinen asia, joka suomalaisessa koulutusjärjestelmässä on vialla, on se, että kenties ainoana maana maailmassa meillä korkea koulutus korreloi negatiivisesti yrittäjyyshalukkuuden kanssa, eli kun ihminen on korkeasti koulutettu, hän ei halua yrittää. Mistä tämä johtuu? Tässä on haaste koulutusjärjestelmälle, miten luodaan opiskelijoille halu ja valmius yrittää, meillä kun ei ole pulaa työvoimasta vaan työnantajista.

16.42 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä nostettiin esille huomioita liittyen opiskelijoiden puuttuviin elämänhallintataitoihin ja myöskin kykyihin toimia työelämässä eli työelämän perustaitoihin ja siihen, miten tätä kuuluisi korjata ammatillisen opetuksen puitteissa. Nimenomaan riittävän lähiopetusmäärän turvaaminen on oivallinen keino puuttua tähän, koska ilman riittävää määrää lähiopetustunteja, ilman sitä koulupäivää, joka raamittaa nuorten arkea, on hyvinkin todennäköistä, että niitä työelämän taitoja, elämänhallintataitoja ei samalla tavalla kehity.

Myös mitä tulee tähän kohtaanto-ongelmaan, niin nimenomaan laaja-alaistamalla tutkintorakennetta minun käsitykseni mukaan pyritään vastaamaan tähän. Opiskelija saa esimerkiksi laaja-alaisemman metallialan koulutuksen, joka silloin antaa valmiudet nopeammin jatkokouluttautua tietyn työnantajan palvelukseen tai tiettyyn toimipisteeseen töihin, kuin jos on saanut vielä metallialan sisältä spesifin koulutuksen koskien jotain muuta tehtävää kuin mihin haetaan työntekijöitä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Käymme tästä nyt hyvin lyhyen debattivaiheen.

16.43 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan tähän pöntössä käytettyyn puheenvuoroon — kun siinä todettiin, että oppilaitokset eivät ole ennakoineet näitä tilanteita, ja kun itse nostin omassa puheenvuorossani esille nämä yt-neuvottelut ja valtavat säästöt — nyt oman maakuntani puolesta kyllä sanoa, että esimerkiksi Pohjois-Karjalassa on tätä ennakointia tehty jo varmaan kymmenen vuotta. Siellä on jatkuvasti säästetty ja lopetettu sivutoimipisteitä ja tehty kaikki mahdollinen. Pohjois-Karjalan ammattioppilaitos on varmasti ollut yksi kaikkein tehokkaimmista myöskin arvioinnin perusteella, ja siellä on kaikki mahdollinen jo tehty, että kustannukset saataisiin minimoitua. Sen takia se tuntuukin niin äärettömän pahalta, kun siellä on niitä säästämistoimen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

piteitä ja tehostamistoimenpiteitä tehty ja sitten tuli se 9 miljoonan säästö ja nyt tulee vielä semmoiset arviointikriteerit, jotka asettavat Pohjois-Karjalan epätasa-arvoiseen asemaan sen takia, että me emme voi vaikuttaa millään tavalla siihen, mikä se meidän työllisyystilanne on. [Puhemies koputtaa] Ja nyt kun meillä on huono työllisyystilanne, niin sitten oppilaitosta vielä siitä rangaistaan.

16.44 Marisanna Jarva kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä tästä alueellisesta kattavuudesta. Jäi ehkä keskustelu aiemmin vähän torsoksi, kun todettiin, että tässä on uhkana, että ammatillinen koulutus keskittyy. Pohjois- ja Itä-Suomen osalta voi kyllä todeta, että se on jo hyvin keskittynyt. Niin kuin edellisessä puheenvuorossa todettiin, kyllä sivutoimipisteet on jo järjestään laitettu kiinni. Esimerkiksi Kainuussa ei ole tällä hetkellä enää yhtään muuta sivutoimipistettä kuin Kajaanissa, jossa on ainoa ammatillinen koulutus tällä hetkellä. Eli sitä uhkaa ei kyllä enää ole. Mutta päinvastoin tällä reformilla, kun työpaikoille siirtyy oppimista enemmän, pystytään nimenomaan vastaamaan siihen, että nyt yrityksiin voidaan saada niitä osajia jälleen takaisin. Tämänhetkinen ongelmahan nimenomaan on se, että nuorten osaamistaso ei ole riittävä. Yritykset eivät halua palkata nuoria, koska heillä ei ole sitä spesifiä koulutusta. Heillä on liian laaja koulutus siellä tällä hetkellä, joten pitää käytännössä kouluttaa uudestaan. Kaikilla työnantajilla ei ole siihen aikaa eikä resursseja.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja vielä vastauspuheenvuoro, edustaja Gustafsson, sitten puhujalistaan.

16.45 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta edustaja Jani Mäkelän maailmankuva oli kovin mustavalkoinen. Itse asiassa haluan vain kajoa tähän yritteliäisyyteen, yrittäjäkoulutukseen. Sanoisin näin, että viimeiset kymmenen vuotta me olemme käytännössä kaikille tasoille pyrkineet lisäämään ja myöskin lisänneet yrittäjyyskasvatusta. Voisin kertoa lukuisia esimerkkejä ammattikorkeakouluista, jotka aloittavat kaupallista ja liiketoimintatutkintoa niin, että perustetaan yritys, oikea yritys. Tällaisia esimerkkejä löytyy useampia, ja esimerkkejä löytyy niin ammatillisen koulutuksen kuin lukionkin puolelta. Minä olen itse jonkun verran vierastanut sitä, että peruskouluun tuotaisiin sanan varsinaisessa merkityksessä tätä yrittäjyyskoulutusta, mutta tiettyyn rajaan asti ymmärrän, että soveltuvin osin kioski — kirjoja ja vihkoja ja tämmöistä — sopii hyvin peruskouluunkin, mutta erityisesti ammatillisen, lukion, ammattikorkeakoulun ja yliopiston kohdalta, siitä vain. [Puhemies koputtaa] Mutta voidaan lisätä, totta kai.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: No niin, aika reilusti minuutti.

16.47 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Peruskoulun päättävä nuori tekee toisen asteen koulutuspaikkaa valitessaan ei enempää eikä vähempää kuin koko loppuelämänsä vaikuttavan päätöksen. Parhaimmassa tapauksessa nuori valmistuu unelma-ammattiinsa ja pääsee hyvän, pitkän työuran alkuun. Läheskään kaikki eivät ole näin onnekkaita. Liian monet nuoret eivät pääse toivomaansa ammatilliseen koulutukseen, koska aloituspaikkoja ei ole tarpeeksi tai oppilaitos sijaitsee liian kaukana nuoren kotipaikkakunnalta tai nuori ei pysty aloittamaan koulutusta taloudellisen ahdingon takia, esimerkiksi. Jotta tukisimme nuoren pääsyä ammatilliseen koulutukseen emmekä olisi kasaamassa sen tielle lisäesteitä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

on tehtävä oikeita koulutuksellisia ja tasa-arvoa lisääviä päätöksiä eikä missään nimessä huononnettava ammatillisen koulutuksen laatua vähentämällä lähiopetusta ja horjuttamalla koulutuksen saatavuutta.

Juuri nyt koulutusvalintojaan tekevät nuoret, heidän vanhempansa ja opettajatkin ovat aiheellisesti huolestuneita hallituksen esityksen seurauksista ja vaikutuksista. Kysymyksiä ovat esimerkiksi: Onko tämä lähtölaukaus ammattikouluverkoston alasajoon kasvukeskusten ulkopuolella, ja onko seurauksena eriarvoisuus koulutukseen hakeutumisessa ja pääsemisessä ja ylipäättänsä kouluttautumisen tasossa riippuen siitä, missä nuori tai hänen perheensä asuu? Viekö uudistus valinnanvaraa niiltä nuorilta, joilla on muutenkin vähemmän koulutusmahdollisuuksia lähialueellaan, tai niiltä, joilla on vaikeuksia päästä ammatilliseen koulutukseen? Tämä on todellinen huolenaihe, sillä mikään ei niin paljon rusenna nuoren itsetuntoa ja rohkeutta hakea opiskelupaikkaa kuin se, että jääkin koulutuksen ulkopuolelle samaan aikaan, kun toiset nuoret jatkavat uusissa opiskelupaikoissaan ja pääsevät elämässä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Aikaisemmin ammatillisen koulutuksen valttina on ollut se, että se on ehkäissyt syrjäytymistä, kun myös matalimmilla arvosanoilla on ollut mahdollista päästä ammatilliseen opintopaikkaan. Mitenköhän käy tulevaisuudessa, kun uudistuksessa koulutuksen järjestäjien kokonaisrahoituksesta 35 prosenttia maksetaan suorituksista? Johtaako tämä valikointiin, eli alkavatko järjestäjät rahoituspaineen alla valikoida oppilaisiin niitä, jotka pystyvät saavuttamaan mahdollisimman nopeasti mahdollisimman paljon suoritteita, käytännössä siis sellaisia oppilaita, jotka selviytyvät opinnoista nopeasti ja tehokkaasti? Tämä olisi katkeraa kalkkia monelle nuorelle ja heikentäisi koko meidän ikäluokan kouluttamisen tasoakin.

Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri, sanoitte eilen, että hallituksen uudistuksen tavoite on työelämän osaamistarpeisiin vastaaminen ja yritysten työntekijöiden saatavuuden turvaaminen. Näiden tavoitteiden toteutumista on uudistuksen seurauksena välillä vähän vaikea myös nähdä, kun lukee sitä. Sen sijaan uudistus muun muassa, jos oppitunteja vähennetään, lisää riskiä opintojen keskeyttämiseen. Siis se vähentäisikin juuri sitä osaamista, mikä puolestaan merkittävästi vaikeuttaisi nuoren työpaikan saamista ja työuralle pääsemistä. Jos näin on, uudistus ei tule turvaamaan yritysten alueellista työvoimatarvetta, ei parantamaan alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä eikä lisäämään niiden tasa-arvoisuutta, mikä olisi olennaisen tärkeää, sillä 80 prosenttia työtehtävistä on ammatillisia ja peräti 90 prosenttia innovaatioistakin toteutuu ihan siellä käytännön tasolla. Lisäksi valtaosa yritysjyydestä syntyy ammattiuran pohjalta. Alueiden elinvoimaisuudelle ja kehittämiselle ammatillisen koulutuksen merkitys on todella iso. Esimerkiksi oman kotimaakuntani Etelä-Savon menestyminen on paljolti kiinni ammatillisesta koulutuksesta.

Arvoisa puhemies! On ensiarvoisen tärkeää, että nuorilla on hyvät ja yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä ammatilliseen koulutukseen koko maassa. Onkin pienennettävä alueellisia eroja eikä missään nimessä lisättävä niitä. Koulutus on kiistaton hyvinvointitekijä, koska se suojaa työttömyydeltä, köyhyydeltä, syrjäytymiseltä, ja koulutus vähentää myös terveyseroja. Jokaiselle nuorelle on taattava yhdenvertainen mahdollisuus toisen asteen koulutukseen. Toivonkin todella, että hallitus ei tällä esityksellään rapauta ammatillista koulutusta, synnytä alueellisia osaamiskuiluja ja syvennä syrjäytymistä. Ja toivon, että valtiokunta työskennellessään perehtyy todella syvällisesti tähän esitykseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

16.54 **Sami Savio ps:** Arvoisa puhemies! Tämä ammatillisen koulutuksen reformi on erittäin tärkeä uudistus. Siitä olemme varmasti kaikki täällä salissa tänään samaa mieltä.

Kuten edustaja Niikko toi aiemmin ansiokkaasti esille, eräs tähän uudistukseen läheisesti liittyvä yhteiskunnallisesti tärkeä tavoite on nuorten syrjäytymisen ehkäisy, ja sen merkitys korostuu erityisesti näinä vaikeina taloudellisina ja vaikean työttömyyden aikoina. Henkilökohtaistaminen opinnoissa on tärkeä askel kohti parempia oppimistuloksia ja työelämää. Osa nuorista oppii paremmin tekemällä kuin lukemalla, ja ammatillisissa opinnoissa tämä tietysti korostuu entisestään. Sekä opiskelumotivaation että julkisen talouden kestokyvyn kannalta myös opiskelun tehostaminen lukukausia tiivistämällä ja kalenteriaikana mitattavaa opiskeluaikaa lyhentämällä on sekin järkevää, ja tähän seikkaan tulee kiinnittää huomiota valiokuntakäsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Ammatillisen koulutuksen uudistus kumpuaa pitkälti työelämän ja sen edellyttämien osaamistarpeiden muuttamisesta ja muuttumisesta ja vastaa siihen. Ammatillisten tutkintojen suorittamisessa siirrytään nyt kaikkien tutkintojen osalta näyttöperusteiseen suorittamistapaan. Osaaminen osoitetaan pääasiallisesti käytännön työtilanteissa. Jos ja kun näytöt järjestetään työpaikoilla, kertyy nuorille kokemusta työelämästä, samalla kun näyttöjen toteuttamiseen tulee joustoa.

Jatkossa tutkintojen laaja-alaisuus kasvaa, ja se antaa valmistuville nuorille paremmat valmiudet työelämään. Oppilaitosten rahoitusta uudistamalla niitä kannustetaan tukemaan opiskelijoitaan opintojen suorittamisessa ja valmistumisessa. Yksilölliset opintopolut antavat aiempaa osaamista ja kokemusta omaaville opiskelijoille tilaisuuden edetä tutkintoon nopeasti ja tehokkaasti. Tärkeitä työssäoppimisen muotoja ovat perinteinen oppisopimuskoulutus sekä uusimuotoinen koulutussopimus. Oppisopimuskoulutusta lisätään nostamalla siihen liittyvän rahoituksen tasoa. Tämä on erittäin hyvä ratkaisu työ- ja elinkeinoelämän käytännön tarpeiden huomioimisen kannalta.

Arvoisa puhemies! Uusimuotoinen, henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukainen koulutussopimus korvaa nykymuotoisen työssäoppimisen ja laajentaa sitä. Työnantaja ei tässä mallissa maksa korvausta opiskelijalle, eikä sitä myöskään makseta työnantajalle. Koulutussopimusmallissa opiskelija voi valmiuksiensa kasvaessa siirtyä joustavasti koulutussopimukseen perustuvasta koulutuksesta oppisopimuskoulutuksen piiriin.

Myös ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää selkeytetään. Rahoitusjärjestelmän painopiste siirtyy suorituspainotteiseksi opiskeluun käytetyn ajan sijasta. Koulutuksen järjestäjät voivat järjestämislupansa rajoissa päättää aiempaa vapaammin koulutustarjontansa kohdentamisesta. Tutkintojen määrä tippuu 350:stä noin puoleen, mikä selkeyttää ammatillista koulutusta merkittävästi. Myös osatutkintojen suorittamiseen panostetaan ja mahdollistetaan tältäkin osin työelämän tarpeisiin vastaaminen.

Arvoisa puhemies! Työpaikalla tapahtuva koulutus on tutkimusten mukaan erittäin tehokas keino madaltaa työllistymiskynnystä. Ammatillisen koulutuksen reformi on tarpeellinen nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja saamiseksi mukaan työelämään. Kokonaisuudessaan esitys ammatillisen koulutuksen reformiksi sisältääkin hyvin paljon tärkeitä parannuksia ammatillista koulutusta sääteleviin nykyisiin lakeihin ja on siten hyvin kannatettava.

Annan vielä lopuksi hallitukselle kiitokset siitä, että se kiinnitti alkuvuoden puoliväliriihessään huomiota opiskelijoiden asemaan muun muassa opintotuen 75 euron huoltajalisän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

muodossa. Monelle pienituloiselle perheelliselle opiskelijalle se on erittäin merkittävä lisä kuukausittaiseen budjettiin.

16.59 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Ammatillista koulutusta koskevat säännöt kootaan yhteen lakiin. Tutkintojen suorittamisessa siirrytään kaikkien tutkintojen osalta näyttöperusteiseen suorittamistapaan. Osaaminen osoitetaan pääasiallisesti näyttämällä se työelämässä käytännön tilanteissa. Myös muut näyttöympäristöt ovat perustelluista syistä mahdollisia. Ammatillisessa koulutuksessa otetaan käyttöön yhtenäinen prosessi, jossa tunnustetaan ja tunnustetaan opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen ja suunnitellaan puuttuvan osaamisen hankkiminen, osaamisen osoittaminen ja arviointi sekä tarvittavat tukitoimet.

Yksilölliset opintopolut mahdollistavat esimerkiksi sellaisten opiskelijoiden etenemisen nopeammin kohti tutkintoa, joilla on aiempaa osaamista. Henkilökohtaisten opintopolkujen haasteena voi olla sen toteutuminen käytännössä, kun koulutuksen järjestäjien on rakennettava pienenevillä resursseilla aidosti yksilöllinen opintopolku entistä suuremmalle joukolla opiskelijoita.

Oppisopimuskoulutus ja koulutussopimus: Oppisopimuskoulutus säilyy keskeisiltä osin nykyisellään. Uutena työpaikalla tapahtuvan koulutuksen muotona otetaan käyttöön koulutussopimukseen perustuva koulutus, joka korvaa nykymuotoisen työssäoppimisen. Mallissa on mahdollista, että opiskelija voisi siirtyä joustavasti koulutussopimukseen perustuvasta koulutuksesta oppisopimuskoulutukseen, kun hänen osaamisensa ja valmiutensa kasvavat.

Jos haluamme saada aikaan laadukasta ammatillista koulutusta, pitää perustason eli peruskoulun haasteet hoitaa. Ammatillisessa koulutuksessa ei voi paikata perustason osaamista riittävästi, jos siinä on aukkoja. Koulutukset ovat aina jatkumoa ja rakentuvat aikaisempaan. Olen saanut palautetta, että heikko luonnontieteiden osaaminen näkyy työpaikoilla muun muassa prosessiteollisuuden puolella. Jos ei ymmärrä kokonaisuutta, ei myöskään synny uutta.

Ylipäätään teollisuuden koulutusalat pitää tehdä kaiken kaikkiaan houkuttelevammiksi, jotta saadaan parhaat voimat käyttöön. Työelämän ja koulutuksen välistä yhteistyötä tulee lisätä. Teollisuus on Suomen todellinen elättäjä.

17.02 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilahtuun poikkeuksellisesti erästä yksityiskohdasta edustaja Huhtasaaren puheessa, kun hän sanoi, että peruskoulun haasteet tulee hoitaa. Täällä aiemmin perussuomalaisten edustajat Savio ja Niikko tarkastelivat sitä kovin tämän ammatillisen koulutuksen viitekehyksestä käsin. Mutta asia on juuri näin, niin kuin Huhtasaarikin totesi, että jos nämä aiemmat oppimistulokset, joiden pohjalta sitten peruskoulu päätetään ja aloitetaan ammatillista koulutusta, eli taidot kirjoituksessa, lukutaidossa, laskentataidoissa, digitaidoissa ovat heikot, niin kyllä sitä on vaikea pärjätä ja menestyä ammatillisessa koulutuksessa. Sama koskee lukiota. Sen takia tavallaan tämä yhteinen ponnistus [Puhemies koputtaa] peruskoulun kehittämiseksi on niin tärkeä.

17.03 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Allianssilta tuli tiedote tuossa iltapäivällä: Hallitus muisti nuoria puoliväliriihessä. 45 miljoonaa nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

nuorille perheellisille huoltajakorotus opintotukeen, päivähoitomaksuihin alennus, nolla-työsopimuksiin pelisääntöjen tarkistus. Ne ovat todella hyviä asioita.

Suomalaista koulutusta tulee jatkuvasti uudistaa vastaamaan todella nopeasti muuttuvan työelämän tarpeita. On hyvä asia, että hallitus on tarttunut toimeen ammatillisen koulutuksen perusteelliseksi uudistamiseksi. Asiakokonaisuus on varsin haastava, ja joka asianhaaran osalta juuri oikean polun löytäminen on vaikeaa. Pääasia on kuitenkin ison linjan liikkuminen kohti tavoiteltua tulevaisuuden tilaa. Selvitystyötä on tehty mittava määrä, jotta ammatillinen koulutus pystyisi tarjoamaan nuorille ja vanhemmillekin hyvät eväät tulevaisuuden työelämään. Koulutuksen laadun parantaminen, työelämän ja koulutuksen parempi yhteensopivuus, päällekkäisyyksien karsinta, hallintoon kuluvan ajan ja rahan säästäminen sekä turhien kouluttautumista hankaloittavien raja-aitojen poistaminen ovat hyviä tavoitteita, joita jopa oppositio saattaisi kannattaakin.

Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää toimenpiteitä, joista yksi merkittävä on koulutusohjelmien päivittäminen. Lukuisten tutkintojen katoaminen on puhuttanut paljon jo tässä vaiheessa. On sanomattakin selvää, että näin suuri uudistus puhuttaa paljon, ja näinhän sen kuuluu ollakin. Laajamittaista tutkintotarjonnan päivytystä ei ole hetkeen tehty, ja näin ollen on ymmärrettävää, että muutos on tuntuva, kun kerralla arvioidaan tutkintojen toimivuutta nykyaikaisen työelämän tarpeiden mukaan ja kautta. Monet työt, joihin on ammattikouluista perinteisesti valmistunut työntekijöitä, ovat kadonneet tai muuttaneet muotoaan. Samanaikaisesti on puolestaan syntynyt uusia ammatteja, joiden osajille löytyy kysyntää. Hyvä, että hallitus laittaa tutkintotarjonnan vastaamaan työelämän kysyntää.

Näyttöön perustuvaa ammatillista koulutusta pidän erittäin raikkaana uudistuksena. Se, mitä henkilö osaa, ratkaisee pätevyyden eikä niinkään se, mitä kautta osaaminen on saavutettu. Iso osa ammasteista on opittavissa parhaiten käytännön työn kautta. Työllistyminen saattaa tyssätä toisinaan mahdollisen tutkinnon puuttumiseen, vaikka henkilön käytännön osaaminen olisi riittävää ja motivaatio kunnossa. Tällaisissa tapauksissa tuntuu ajanhukalta laittaa osaaja pitkäksi ajaksi koulunpenkille opettelemaan uudestaan osaamia asioita.

Arvoisa puhemies! Osaamisen hyväksilukeminen koulutuksessa ja osaamisen todentaminen käytännön työssä on hieno mahdollisuus opiskelijalle vakuuttaa mahdollinen tuleva työnantaja taidoistaan. Yksilöllisemmin räätälöity koulutus auttaa opiskelijoita saamaan tutkintonsa maaliin ja parantaa viihtyvyyttä koulussa. Se, että viihtyy koulussa tai töissä, tuppaa vaikuttamaan kovasti motivaatioon. Oppisopimuskoulutuksen vahvistaminen ja koulutussopimus tähtäävät myös linkittämään opiskelijoita ja rekrytoivia yrityksiä. Yritysten ja koulujen yhteistyön vahvistaminen on keskeinen käytännön haaste, mikä vaikuttaa uudistuksen onnistumiseen. Nyt onkin tärkeää tarjota riittävät resurssit ja ohjaus oppilaitoksille kautta maan, jotta oppilaat todellakin saadaan harjoittelupaikkoihin ja sitä kautta valmistuttuaan töihin kortiston sijaan. Kehysriihen tuloksena nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn panostetaan ja tähän panostetaan myös koulutuksen kautta. Uskon, että entistä työelämälähtöisempi koulutus on hyvä rohto syrjäytymisen ongelmaan.

Tässä kohtaa vielä pari sanaa: Uudenkaupungin autotehdas on sielläpäin, missä itse olen syntynyt ja asustelen. Olen seurannut — 14-vuotiaasta lähtien, siitä kun autotehdas perustettiin 1969 — autotehtaan vaiheita kohta 50 vuotta. Siinä on ollut välillä todella suuria vaikeuksia, lappu on melkein ollut luukulla, mutta autotehdas on sinnitellyt, ja tänä päivänä paistaa aurinko todella terävästi, se on mahtavaa. Ja totta kai se johtuu siitä, että siellä on työnteko ja työn jälki laadukasta ja markkinamiehet osaavat hommansa. Työllisyysrekka kulkee, joka on rekrytoinut nuorta porukkaa töihin autotehtaaseen, ja he saavat siellä sitten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

oppia työn paikan päällä. Se tarkoittaa, että paljon paljon nuoria pääsee työelämän pariin, mikä on hieno asia.

Vielä sitten lopuksi kiitos ministerille myös siitä, että vapaan kielivalinnan kokeilu toteutuu vihdoinkin 2018 syksyllä, eli se on saanut nyt siivet alleen, ja se toteutuu, siitä todella paljon kiitoksia. 2 200 on maksimissaan niiden määrä, jotka tulevat kokeilun piiriin. Kunnat hakevat tätä, ja se koskee lukioita ja ammattikouluja. Olen kuullut, että siellä on innostusta osallistua tähän kielikokeiluun todella paljon. — Kiitos.

17.09 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Tässä on vähän sellainen epänormaali tilanne nyt ollut tämän keskustelun kannalta, kun sivistysvaliokunnan jäsenet ovat normaalia enemmän osallistuneet keskusteluun. Se omalta kohdaltani ja ehkä muidenkin kohdalta johtuu siitä, että kyseessä on niin merkittävä, osin historiallinen kokonaisuus ammatillisen koulutuksen kehittämisestä, että sen takia on ehkä hyväksyttävissä ja luonnollistakin, että sitten haluamme evästää osin itseämme mutta käyttää myöskin koulutuspoliittisia puheenvuoroja tärkeästä asiasta.

Asia, joka täällä on noussut esille, liittyy tähän rahoitusjärjestelmään, ja täällä ovat muutkin nostaneet esille sen, että tässä uudessa rahoitusjärjestelmässä tämän suoritusrahoituksen osuus on 35 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen 15 prosenttia ja sitten se perusrahoitus on se 50 prosenttia. Täällä on käytetyissä puheenvuoroissa pelätty sitä, johtaa-ko tämä suoritusrahoituksen osuus tällaiseen toiminnan optimointiin taloudellisesti, koska siihen on sisäänrakennettu se, että kannattaa kouluttaa sellaisia nuoria, jotka valmistuvat ripeästi ja joitten kanssa ei tule ongelmia eteen.

Sain käsiini Sakki ry:n koulutuspoliittisen asiantuntijan Antti Seitamaan tähän liittyvän kolumnin, jossa hän aika analyttisesti ja mielestäni terävästikin pohdiskelee tätä asiaa. Hän toteaa kyllä sen, että tähän vaikuttavuusrahoitukseen on sisällytetty porrastustekijöitä, joiden tarkoitus on esim. kannustaa koulutuksen järjestäjiä kouluttamaan ilman toisen asteen tutkintoa olevia, mutta hänen nähdäkseen näiden porrastustekijöitten todellinen vaikutus koulutuksen järjestäjien toimintaan on kuitenkin kyseenalainen, koska niiden suhteellinen osuus on hyvin pieni verrattuna suoritusrahoitukseen.

No, en nyt halua mestaroida tällä asialla, mutta tämä on erittäin vakava ja tärkeä kysymys, ja sen takia nyt tuossa valiokunnan asiantuntijakuulemisessa täytyy tähän ei mihinkään yksityiskohtaan vaan tärkeään asiakokonaisuuteen sitten kiinnittää huomiota, koska jos tällainen pelkotila toteutuu, niin sehän johtaa sitten siihen, että se ruokkii nuorten syrjäytymistä ja koulutuksen ulkopuolelle jäämistä.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuuden työelämässä korostuu tällainen kyky jatkuvaan uuden oppimiseen, mukaan lukien myöskin tällainen muuntautumiskyky, ja jotta ammattiin opiskelevalla olisi hyvät edellytykset vastata työelämän muutoksiin, hänellä tulee olla työelämän avaintaidot hallussa. Haluan todeta nyt ihan tältä arvokkaalta lavalta sen, että tällaisia hyviä avaintaitoja ovat luku- ja kirjoitustaito, kyky kielelliseen ilmaisuun, kyky hahmottaa erilaisia numeroita, suhteita ja hyvät digitaidot. Lisäksi avaintaitoja ovat myös vuorovaikutustaidot, oma-aloitteisuus sekä jatkuvan oppimisen taito, ja en malta olla korostamatta tätä viimeistä, jatkuvan oppimisen taitoa. Otan tämän nyt esille sen takia, että tässä on jonkunmoinen vaara nyt, kun mennään tällaisiin päättökokeisiin, jotka mittaavat tiettyjä ammattiin liittyviä taitoja ja joissa mitataan ja arvioidaan sitä oppimisen iloa ja kehittymisen iloa, jatkuvan oppimisen taitoa, minkä ammatillisen koulutuksenkin tulisi synnyttää ja mitä sen tulisi ruokkia. Tässäkin asiassa — tämä nyt liittyy tähän yleissivistyk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

seen, ylipäättänsä ammattisivistykseen — korostan itse kovin tätä puolta, koska se ei ole keskustelussa tullut esille. Eli ammatillisen koulutuksen on annettava eväät elinikäiseen oppimiseen, ammattisivistykseen, työelämätaitoihin ja myöskin yhteiskunnalliseen osallisuuteen.

Ehkä yhteenvetona nyt vielä haluan toistaa ja korostaa sitä, että itse haluan, että tätä ammatillista koulutusta nyt kehitetään tietoisesti laatu edellä, ja sen takia ei liikaa tässäkin keskustelussa ole korostettu tätä riittävää kontaktiopetusta ja ohjausta ihan riippumatta siitä, tapahtuuko tämä oppiminen koulussa vai työpaikalla vai etäopiskeluna. Korostan nyt kuitenkin myöskin tätä ryhmässä tapahtuvaa oppimista ja yhteisöllisyyttä, koska ne ovat myöskin siellä tulevassa työelämässä todella tärkeitä ja merkittäviä taitoja. Tässä on vähän nyt niin kuin taustalla se, että kun tehdään nämä henkilökohtaiset opetussuunnitelmat, niin tässä voi korostua tällainen yltiöindividualistinen näkökulma, jolla tässä kontekstissa ymmärrän tarkoitettavan hyvää, mutta oppiminen on parasta ja parhaimmillaan, kun opitaan toinen toiselta ja yhdessä. — Näin, kiitoksia.

17.17 Sari Multala kok: Puhemies! Tätä piti vain kommentoida. Nimenomaan kävin Twitterissäkin keskustelua Sakki ry:n kanssa tästä samaisesta aiheesta, jonka edustaja Gustafsson nosti esille. Kuitenkin uskon näin, että 50 prosentin perusrahoitusosuus, joka tulee nimenomaan opiskelijamäärän perusteella, riittää varmistamaan sen, että jatkossakin oppilaitoksilla on kannusteet ottaa kaikenlaisia opiskelijoita sisään silloin, kun aloituspaikkoja on niin, että ne kaikille nuorille riittävät.

Totta kai tämä on asia, joka meidän varmasti kannattaakin varmistaa siinä vaiheessa, kun me saamme kuulla asiantuntijoita sivistysvaliokunnassa ja pyytää vaikka ihan lukuja täällä tähän asti toteutuneista määristä ja siitä, onko sellaista riskiä olemassa, että oppilaitokset esimerkiksi lähtisivät optimoimaan opiskelijaottoansa johonkin muuhun suuntaan kuin peruskoulupohjalta tuleville. Sitähän tietenkään me emme halua, että nuoret peruskoulunsa päättävät opiskelijat jäisivät ilman opiskelupaikkaa. Mutta toisaalta haluamme varmistaa sen, että kaikki, jotka ammatillisen koulutuksen valitsevat ja sinne pääsevät, myöskin opinnoissaan etenevät ja aikanaan valmistuvat ammattiin pätevinä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Gustafsson, ja jotenkin havaitsen, että ministeri ehkä sitten sanoo vielä jonkun sanan.

17.18 Jukka Gustafsson sd: Joo, lyhyesti ja omalta kohdaltani varmasti viimeinen puheenvuoro.

Tämä rahoitusjärjestelmään on tämän ammatillisen koulutuksen reformin yksi ydinkysymys, kivijalka. Varmaan tätä asiaa, josta nyt keskustelemme, ettei järjestelmä kannusta tällaiseen ylioptimointiin, peräämme myöskin tässä asiantuntijakuulemisessa valiokunnassa ja olemme varmaan sitten viisaampia sen jälkeen.

Toisaalta tämä rahoitusjärjestelmä on niin merkittävä asia, että kun uskon, että valiokunta tulee asettamaan myöskin tiettyjä seurannan kohteita, joita sitten arvioidaan, mahdollisesti vaikka kolmen vuoden päästä arvioidaan sitä valiokunnassa sitten, niin epäilemättä tämä rahoitusjärjestelmä voi olla yksi sellainen. Vaikka tiedän, että se toteutuu ja astuu voimaan asteittain, tätä voidaan sitten tietysti miettiä, missä kohtaa sitä on sitten syytä arvioida. Mutta tällä tavalla sen näkisin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä ennen ministeriä edustaja Puumala.

17.19 Tuomo Puumala kesk: Arvoisa puhemies! Haluaisin vain omalta osaltani vielä kiittää tästä keskustelusta, joka on ollut hyvä ja monipuolinen, ja todeta ehkä semmoisen toiveen tuolle valiokuntakäsittelylle, jossa kuitenkin aikaa on aika hyvin, 23 kokousta, perjantaina aloitetaan. Jos mennään normaalinkin aikataulun mukaan siten, että juhannukseksi kaikki olisi valmista eduskunnasta, niin 23 kokousta on aikaa pureutua ja mennä hyvin syvälle moniin tässä keskustelussa esille nousseisiin asioihin.

Mutta ehkä totean semmoisen toiveen vielä siihen valiokuntakäsittelyyn — kohta nähdään, onko se utopiaa ja pelkkää toivetta. Jos vain olisi mitään mahdollisuutta, että tällainen historiallinen reformi tehtäisiin yhdessä niin, että mietintö olisi hallitus- ja oppositiorajat ylittävä, niin näkisin sen erittäin isona lisäarvona ja hienona viestinä tuonne kentälle. Mielestäni tässä mikään puolue ei ole maallannut sillä tavalla nurkkaan itseänsä ainaakaan vielä, että olisi sulkenut tällaisen mahdollisuuden pois. Tällaista toivetta haluaisin pitää yllä. — Kiitoksia keskustelusta.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ministeri, pari minuuttia.

17.21 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen: Arvoisa puhemies! Hyvin lyhyesti.

Kiitos myös minun puolestani tästä keskustelusta, joka varmasti antoi aineksia valiokuntakäsittelyyn. Tiivis käsittely edessä, mutta lukuisia mahdollisuuksia kuulla ammatillisen koulutuksen kenttää vielä tässäkin vaiheessa. Uskon, että onnistumisen edellytyksiä tälle reformille lisäsi merkittävästi se, että sen valmistelu tehtiin aika poikkeuksellisella tavalla eli erittäin voimakkaasti osallistaen ja myöskin avointa valmistelua suosien. Eli haluan myös lausua kiitokset meidän opetus- ja kulttuuriministeriön ammattitaitoisille virkamiehille ja kaikille sidosryhmille, jotka osallistuivat reformin valmisteluun sen eri vaiheissa jo tähän asti.

Ammatillinen koulutus ja ammattiosaaminen ansaitsevat arvostusta meiltä päättäjiltä. Suomi ei pärjää ilman ammattiosaamista, ja siitäkin syystä on erittäin tärkeää lähettää yhteinen viesti siitä, että ammatillisen koulutuksen reformi on tärkeä ja sen toimeenpanoa haluamme myöskin monella tasolla tukea. Tässä merkityksessä eiliset päätökset puoliväliriihestä antavat myöskin mahdollisuuksia ammatillisen koulutuksen vetovoiman säilyttämiseen ja vahvistamiseen.

Olin iloinen myös siitä, että puheenvuoroissa nousivat esiin koulutusjärjestelmämme muut osat. Meidän on entistä tärkeämpää käydä läpi koulutusjärjestelmää kokonaisuutena ja huolehtia niistä koulutuspoluista varhaiskasvatuksesta lähtien aina elinikäiseen oppimiseen saakka. Sitäkin kautta eiliset päätökset hallituksen puoliväliriihestä olivat myönteisiä ja positiivisia koulutusjärjestelmän kehittämisen kannalta.

Toisen asteen kokonaisuus nousi täällä esiin edustaja Gustafssonin puheenvuorossa. Haluan tuoda eduskunnan tietoon myöskin sen, että hallitus on päättänyt eilen yhteisesti siitä, että käynnistämme myöskin lukiota koskevan uudistuksen. Tavoitteena on lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona, vahvistaa lukiokoulutuksen laatua ja oppimistuloksia sekä sujuvoit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2017 vp

taa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle. Varmasti pääsemme tätäkin uudistusta hyvässä yhteistyössä yhdessä tekemään.

Kiitos, ja kaikkea hyvää tälle reformille.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.